

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG14782	ImageGroup:	I1KG23989
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	སྐད་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། skad gsum yongs su rdzogs pa'i tshig mdzod chen mo/
Author:	རག་ཏུ་བེར་ raghu vira
Descriptor:	some type set print and most of them are hand written notes
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	[new delhi]
Publisher:	[dr. lokesh chandra]
Date:	[n.d.]
Volume:	127
Total Volumes:	139
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: 6/2016

VOL. 127

THRESH
TO
TOOHT

thresh vb अवहन chiefly Ved RV 1.191.2, TS

etc. — फलीकृ फलीकरोति Br, GrŚrS.

to cause to thresh अवहन caus ŚBr 14, अवहत.

threshed adj फलीकृत KātyŚr — परिपूत ŚBr

— प्राक्षिप्त RV, Mn, etc — बहुलीकृत Bhpr — धान्यसारः

L.

'essence of grain' (threshed corn) धान्यसारः L

t. corn धान्यसारः L, धान्यास्थि n L.

threshold n गृहद्वारी L, गृहावग्रहिणी Hcar 5.94

गृहावग्रहिणी L — प्रतिहारभूमि f Kum, भूमिभागः Mricch

a flower dripped on the threshold देहलीमुक्तपुष्पम्

Megh 85 'praise of the lord of the t.' देहलीशस्तुति

f, देहलीशस्तोत्रम् the t. of a door देहली (rarely

देहली) GrS, Kāv, Pur, ~~द्वारापिण्ड~~ द्वारापिण्ड L,

राष्ट्रिका ~~द्वारापिण्ड~~ (only L) the t. of a house

बहुम्बरः VarBrS the t. of coral विदुमदेहली

threshing adj अवघातिन् (ifc) BhP.

threshing n अवहननम् KātyŚr, BhP — कण्डनम्

Heat—कुडनम् BhP .

threshing corn by bruising it with a wooden pestle

in a mortar of the same material अवघातवु Jain, Kathā

etc.

being on a threshing floor स्वलय

mfn VS 16.33

MaitrS 2 fit for a threshing floor स्वलय

mfn Pāp

5.1.7 garlanded with t. floors स्वलमालिन् mfn PārGr

like a t. floor स्वालिन् mf (इ) n g अङ्गुल्यादि

(not in Kās), स्वल-इव a multitude of t. floors स्वल्या

Pāp 4.2.50, स्वकिनी

Pāp 4.2.51 one who

possesses t. floors (said of Śiva) स्वलिन्

mfn MBh

13.1172 'out side of a t. floor अपस्वलं

Sāy (ŚBr)

produced on a threshing floor रवलज mfn AV 8.

6.15 a sacrifice performed on a t. floor रवलजसः

Hobh 4 a t. floor रवलः (रवलम & अवन्नीदि)

RV 10.48.7, AV, ŚāṅkhŚr, etc , % धान्यरवलः KatyŚr

रवलधानम, रवलाधान्यम L, रवलाधान ,

पिषाणम L.

at the barley threshing time रवलेयवम ind g

तिष्ठद्वन्नादि at the t. time रवलेयवम ind g तिष्ठद्वन्नादि

thrice त्रिस ind (Pāṇ 5.4.18) RV, ŚBr, Kāty-

Śr, Mn, etc — त्रिवारम ind Śāktān 2 — त्रिकालम ind

BhP 5 — त्रिविष्टि ind RV 4.6.4 & 15.2. %%%/%%/%%/%%/%%

'not born thrice' (but twice) अत्रिजात mfn one

who has t. kindled the Nāciketa fire त्रिणाचिकेत mfn

Āp, KāthUp, Mn, Yājñ, MBh (Nārāyaṇa 12) VP 3.15.1, MārKP

one who has t. studied the Nāuketa section of Kāth ^{विष्णुविष्णु}

mfn Āp, KāthUp, Mn, Yājñ, MBh, (Nārāyaṇa 12) VP 3.15.1,

MārKP t. as great ^{त्रिगुण} mf(आ)n KātyŚr, Mn,

Ragh 2.25 t. as much ^{त्रिगुण} mf(आ)n KātyŚr, Mn

Ragh 2.25 't. crooked' (N. of a woman) ^{त्रिवक्त्रा} Bhp

10.42.3 t. a day ^{अह्न त्रिः} RV 1.3 f 9 f t. a year

^{अह्न त्रिः} RV 3.11 't. married' (To Soma, Gandharva,

and Agni) (a wife) विणीता Npr t. repeated

^{११} त्रेगुणिक mfn W t. woven वितन्तु mfn RV 10

30.9.

to thrill with delight सहृष सहृषति MBh,

Kāv, etc to t. with pleasure सहृष सहृषति,

सहृषति MBh, Kāv, etc to t. with capture हृष

cl 4 हृषति (ep. also हृषति) PārGr, Mn, MBh,

etc.

thrill n (caused by joy, fear, cold, etc) रोमहर्षः

MBh, R, etc, रोमपुलकः BhP, Caurap, रोमविभेदः Kir,

रोमहर्षणम् L, रोमासातः (Heat), रोमाद्वृत्ति f (Venis),

रोमाद्वृत्ति (ifc f अ) Kum, Pañcar, रोमाद्वृत्तिः Prab—

रोमहर्षणम् L, (caused by excessive joy, fear, etc)

रोमहर्षः MBh .

'carling' (of the hairs of the body, thrill of

rapture) अञ्च only at the end of रोमाञ्च q .v.

exciting a t. of terror लोमहर्षिण mf(आ) n MBh,

Hariv, R, Uttasar, लोमहर्षिन mfn R t. of delight

प्रहर्षः MBh, Kāv, etc , रोहर्षः MBh, Śis ,

सम्प्राहर्षः MBh, R t. of terror लोमाञ्चः w, रोमाञ्च

t. of the hair रोमाञ्चः (ifc f आ) Kāv, Hariv, etc

trembling with a t. of delight पुलकौत्सम् mfn Kathās

with a t. सहृष्टकम् ind Kāv to feel a t. of horror

रोमाञ्च Nom रोमाञ्चति Gīt to feel t. of joy

रोमाञ्च

Nom

रोमाञ्चति

Git.

thrilled adj सहस्ररोमन्, सहस्ररोमाङ्गः

MBh,

सहस्र

MBh, ~~काव~~, Kāv, etc .having the hair (on the body) thrilled with passion

समुत्कण्ठकित

~~काद~~ Kādt. with delight

सहस्र

MBh, R

BhP, Var, Kathās, ~~काद~~ Pāncat, etc, ~~सहस्र~~ समहर्षित

MBh t. with desire सपुलक Amar, Gīt, सपुलकम्

ind , सकण्टक f(आ) Kathās t. with joy पुलकीत

Kāv, Pañc, Hit, पुलकिन् w, पुलकीकृत BhP ,

सपुलक Amar, Gīt, सपुलकम् ind, सकण्टक

f(आ) Kathās.

thrilling adj लोमहर्षण f(आ) MBh, Hariv, R,

Uttarar, लोमहर्षिन् R, हर्षिक, सम्प्रहृष्ट MBh

R, etc — प्रोद्धृषित Pañcat 13 — (with joy) स्फूर्तिमत्

W — (with excitement) स्फूर्तिमत् W .

having the hair of the body thrilling (with delight

or rapture) हृष्टतनु (BhP), हृष्टतनूह ~~हृष्टतनु~~ (MBh),

हृष्टरोमन् (Bhag) ~~■~~ having the hair of the body t.

with joy or terror रोमाञ्चित Hariv, Kāv, etc,

रोमाञ्चिन Kād t. pronunciation कमः Nir, etc

, कम्पनम् Comm on RPrāt t. with desire हर्षण

MBh, Hariv, etc t. with eistacy स्तरोमकण्ठ MW,

स्तरोमाली किण MW, स्तरोममञ्ज Kathās, Prab t. with

happiness हृष्टरूप MBh t. with joy हर्षण

MBh, Har iv, etc , संहर्षिन् R, पुलकाकुलाकृति

MW t. with rapture हृष्ट Mn, MBh, etc to be

pronounced in a t. manner कम्प

thrive vb I पुष् cl 1 (Dhātup 17.50) पोषति

(trans) cl 4 (Dhātup 26.73) पुष्ति cl 9 (Dhātup 31.

57) पुष्ताति RV, AV, VS, ŚBr, पौषम् ind (with

पुष्) Pat तिवृध गिवर्धते RV, etc, पवृध

caus प्रवर्धयति Hariv, प्रवृध प्रवर्धते (rarely

प्रवर्धति) RV, etc., वृध cl 1 वर्धते (intrans

RV, etc — आप्ति आप्तायते — पचि pass पचिषते

MBh, Kāv, चि pass पचिषते Mudr 1.3, Kpr 10.52.४

$\frac{a}{b}$ (Sch) — रुह cl 1 (Dhātup 20.19) रोहति

(~~18~~.m.c. also रोहते, रुहति, रुहते) RV, etc — समेध-

समेधति AV, BhP — रुह रुहवति MaitrUp, Naish

— राध cl 5, 8 (Dhātup 17.16, 26.71) राधनोति, राध्यति

(Ved also pr राधति, राधते) RV, TS, Br,

GrŚrs — प्रतिष्ठा प्रतिष्ठति, प्रतिष्ठते RV, etc —

प्रतृ प्रतरेते RV.

to thrive in addition उपेध उपेधते

89, Kās to t, in भू cl 1 (Dhātup 1.1) भवति

rarely भवते (instr) RV, TS, Br.

to cause to thrive वृध् caus वर्धयति, वर्धयते

(in later language also वर्धापयति) AV, ŚBr, MBh, etc

, वृध् cl 1 वर्धते Ved ep.also वर्धति

trans P RV, AV, ŚBr, MBh , प्रभू caus प्रभापयति

Br, MBh, etc , कठोरय Nom कठोरयति Mālatīm ,

पुष् cl 1 (Dhātup 17.50) पुषति (trans) cl 4 (Dhā-

thriving adj I पुष्टिमत RV, etc, पुष्ट Mn,

MBh, etc, पोषा RV — वर्धमान RV, etc — सुवृक्ष AV

सैनुक्ष MBh, Kāv, etc, वर्धन f(इ) MBh,

वर्ध ~~वर्ध~~ Kum, Ragh, Kathās, etc — स्फात MBh,

Kāv, etc, स्फातिमत AV — उपासीत MBh, BhP, Megh,

Ragh, etc — प्रतिष्ठित ChUp, Hariv, etc — भविष्यु

MaitrS, भूषण AitBr, (भविष्यु, भवितृ L)

— युक्त R — वर्धयस BhP.

thriving a thousand fold सहस्रोपोषिन् RV t. by

praise (Soma) गिरावृध RV 9.26.6 % a t. condition

पुष्टता, पुष्टत्वम् MW, ~~%%~~ श्रीमन्ता Kāv

t. condition of men वीरपोषः L very t. सुस्फूर्त

MBh, Kās causing to thrive पुष्टिकर (इ) Var,

Susr, MārKP पोषयितु RV, पोषयिष्यु AV ^{पुष्ट} ~~पुष्ट~~

(ifc) , प्यायन् Nir making to t. समारोपक f

(इका) Divyāv .

ॐ

wishing to thrive भूषा

Mn 4.135 (भविष्य, ,

भविष्य

L).

thriving n पुषि f RV, etc, पोषः RV, AV,

Br, GrŚrS — समृद्धि f AV, ŚBr, Up, MBh, etc — संवर्धनम्

MBh, Vikr — समवर्धनम् R — भूति f RV, etc.

'sin-thriving' (hunting, chase) पापहि f

Vear, Pañc causing to thrive शाल्यायनम् MBh , संवर्धन

~~Kām~~ Kām, Daś.

throat n I कण्ठः, कण्ठनाली Prasannar,

कण्ठस्थली, कण्ठपीठम् Balar, कण्ठपीठ Prasannar,

कण्ठतारिणी Sinhās, कण्ठ L - गलाः (Pañ 8.2.21)

Kāś) MBh, Hricch, etc (ifc गला (g कण्ठोदर) Heat

1.7.334, गल वृद्धादि), गलकः Var BrS

65, गलर-धम Campak - गलयमन n Suśr.

II कुहरम् L - कृकः L - धमनि f L

नाडीका AV - निगरणः L - पापनः L.

^म
any extraneous substance lodged in the throat ^म गमशल्य

Suśr being at the t. कण्ठ्य mfn VS 39.9, Suśr 2.130

13, कण्ठगता mfn R, Pañcat, Ratnāv, etc being

in the deepest part of the t. कण्ठमूलोत्तम mfn Comm on TS

23.17 being in the t. अ०३२५ mfn VS 39.9, Suśr 2.

130.13 , अ०३२५ mfn , (as the vital air) अ०३२५

mfn Ragh 12.54 , अ०३२५ mfn R, Pañcat, Ratnāv,

etc being near the t. अ०३२५ mfn being upon the t.

अ०३२५ mfn belonging to the t. अ०३२५ mfn

, अ०३२५ mfn clearing the t. अ०३२५ Suśr

clearing the t. of mucus अ०३२५ Suśr come to the

t. (as the breath or soul of a dying person) अ०३२५

mfn W compression of the t. (a kind of disease) गलदाहः

MBh 12.11267, Suśr, VarBrS a deadly disease of the t.

शनिदाह Suśr, ŚārṅgS the deepest part of the t.

कृष्णमूलम् a disease of the t. सरील f L exterior

extending to the t. कृष्ण mf(३५१)n Mn 2.62 from

the t. कृष्ण ind having a black t. कृष्णमूलः

Gal having its place in the t. कृष्णस्थानाय mfn

(comp) 'having lines on the t.' (a pigeon, dove) कृष्णकृष्णः

L 'having milk in his t.' (a youngling) इरि कृषः ७७%

Bālar 4.1, 6.30, Prasannar, इरि कृषः L having one t.

(कृषः) mfn 'having Sūtras in the t. ready to be

repeated' (a Brāhman) इरि कृषः L having the t.

broken by shame (इरि कृषः) mfn MW having the t.

open (as in crying) इरि कृषः mfn Bhp living only for

one's t. गलवार्त्ता mfn Pāncat 3.2.6 a multitude of

throats गलवार्त्ता (g गलवार्त्ता) L 'neck-stalk' the

t. compared to a lotus-stalk मण्डुवर्ग Ragh 15.52 a

particular disease of the t. पण्डुवर्गः Suśr, ३

मण्डुवर्गः ŚāringS the part of the t. whence certain

sounds (such as nasals, gutturals, etc) proceed ३ मण्डुवर्गः

produced with the t. मण्डुवर्गः mfn L pronounced

from the t. मण्डुवर्गः mfn the quality of the t. which

makes the voice sweet मण्डुवर्गः L reaching the t.

मण्डुवर्गः mfn R, Pañcat, Ratnāv, etc , मण्डुवर्गः

mf (३५१) n Mn 2.62 ~~seizing~~ siezing by the t. श्रीनन्दन

mf (३) n Pān 4.4.40 ^{pa} sharp ~~y~~ ins in the t. मो३५१५१

Bhpr the sides of the t. ५११५१ m du L a ३००

sore t. ५११५१ Susr staying in the t. मो३५१५१

~~mf~~ mfn suitable to the t. मो३५१ mfn Susr 't. by

throat' (singly severelly, one by one) श्रीनन्दन ind

RPrāt, श्रीनन्दन ind Divyāv 't. door' (the mouth)

श्रीनन्दन MBh 7.6973 the t. of a horse श्रीनन्दन

Śis 5.4, Sch tumar in the t. श्रीनन्दन Car 1.28.8 ,

11
 21/11/44

Susr 2.16.44 & 58 up to the t. 21/11/44

ind 'with all the t.' (roaring, speaking aloud) 21/11/44

with the t. 21/11/44 mf (21/11/44) n AV .

'beautiful throated' (a partic. bird) 21/11/44

VerBrS 'black-t.' (a peacock) 21/11/44 L 'nectar-t.'

(the Indian Cuckoo) 21/11/44 L 'white t.' (a kind

of gallinule) 21/11/44 L.

throb vb स्फुर

cl 6 (Dhātup 28.95) स्फुरति

(m.c. also स्फुरति) Kauś, MBh, etc, स्फुरति, स्फुरति

IV, etc

परिस्फुर परिस्फुरति

Kāv स्फुर् cl

1 (Dhātup 2.13) स्फुन्वति (rarely स्फुन्वति) PārGr,

Car, MBh, etc, स्फुन्वति, स्फुन्वति (ep. also

स्फुन्वति

स्फुन्वति) MBh, Ragh, Suśr, स्फुन्वति, स्फुन्वति

Bhp

विस्फुन्वति विस्फुन्वति

MBh, Hariv,

परिस्फुन्वति परिस्फुन्वति MBh, R, परिस्फुन्वति

आवलाति

आवलाति

Kuval, २५८

cl 6 (Dhātup 28.96)

अकुलाति

Dhātup.

to throb with life अकुल

cl 1 (Dhātup 2.139२५८)

(rarely अकुलाति) PārGr, MBh, Car, etc.

to cause to throb

आमिडु

caus आमिडु याति RV.

throb n सञ्चरितम् Kālid, Bhartr̥ - सञ्चरित f

Bhpr - सञ्चरः

Bhatt - सञ्चरः

Kāv, Rājat, BhP

सञ्चरितम् Vikr.

throbbled adj सञ्चरित MW.

throbbing adj स्फुटित W (i.e. living) सस्फुट

Bhatt, स्फुरित ~~स्फुट~~ Kāv, VarBrS, Pāṇcat, स्फुट

MW, स्फुर (ifc) Śis 2.14, स्फुर Pāṇcat —

स्फान्दत Megh, Rājat — स्फारित MW — उन्मथय

L .

~~स्फ~~ (heart) not throbbing निस्फुर Mālatīm 10

¹²/₁₃, विस्फन्द ~~स्फुट~~ continually t. सातस्फन्दन म०

Car

throbbing (of the heart) विद्य. m AV 9.8.22.

throbbing n I स्फुरणम् Dhātup L, स्फुरणम्, f

Bhpr, स्फुरणम् Vop स्फुरणम् Sāh, Ragh, Kum,

Śak स्फुरणम् Kāv, Rājat, BhP, स्फुरणम् ĀsvGr,

Mṛicch, etc, स्फुरणम् Suśr, स्फुरणम् L,

परिस्पन्दतम् Mear , परिस्पन्दः MBh, Kāv, etc, निष्पन्दः

उन्मथनम्
W, परिस्पन्दतम् W, ~~उन्मथनम्~~ L - निष्पन्दः BhP - स्फुर

L, स्फुरण , स्फुरणम् L .

throbbing of parts of the body (as indicating good

of bad luck) स्फुरणम् MW to. of the heart व्यथा

(with हृत् , हृदय) Suśr t. with life स्फुरणम्

Yājñ, Suśr too rapid t. of the heart हृदयस्फुरः Car ,

throes
the ~~throes~~ of child birth (supposed to be caused by

a particular vital air) सुतिमसतः Yājñ, BhP, सूतिवातः

BhP ~~the~~ t. of labour प्रसववदना Pañcā t.

throne n I सिंहासनम् MBh, Kāv, etc —

प्रमृगन्दासनम् L — राजासनम् MBh, R — तृपासनम् MBh,

etc — इन्द्रासनम् — मृदासनम् Yājñ, MBh, etc मृदपाद

PārGr, R, etc, पीठम् (rarely पीठ) RāmatUp — तुङ्गः

(fig) BhP 3.3.1 — मयः MBh, Kāv, etc — वरासनम्

BhP, MBh (prob.) सिंहविष्टः Rājat (of Mitra and

Varuṇa) गर्तः RV .

Indra's throne शक्रासनम् MBh, Kāv fallen from

a t. सिंहासनमयः mfn MW sitting on a t. सिंहसनस्थ

mfn MBh t. of a king नरनाथसनम् Rājat the t. of

Brahman ब्रह्मासन्दी JaimUp a t. of gold हेमसिंहः

BhP the t. of Indra इन्द्रासनम् the t. of justice

व्यमोसनम् Mn, MBh, Kāv, etc.

to throng towards उपसंरुध्य P ŚBr 1.2.4.11,

throng n सम्बाधः - संकुलम् Mālatīm .

throng of chariots रथयुगम् MBh at. of

people जनसम्मदः Mricch, जनाणवः MBh.

thronged adj संकुलीकृत R .

thronged with संकुलित f(त्रो) MBh, Kāv, etc.

thronging adj सम्बाधन MW.

throttle vb गलहसाय Nom गलहसाय Hit.

throttle vb

१ पावणः

Yājñ 2.217.

throttling n

२ गलगाहः

W , गलहस्ताः

Kathās

4.68, Naish, Sīh.

through I मध्यन ind with gen acc or ifc,

ŚBr, MBh, etc स योगात्, योगेन, योगतः ifc वर्त्मना,

वर्त्मनि ifc .

2 II सभावेण, सभावात्, सभाक्तः ind मार्गे

(ifc) .

II स ind (as a separable preposition

with acc) Pāṇ 1.4.86 - तिरः ind (g स्वरादि

acc) RV, AV, 13.1.36 - पार्वत् - पारि ind - भुज

mfn ifc BhP समया ind (acc or instr) RV.

all through ३॥ (prefixed to adj) Comm on

Ragh 3.8, etc by way of i.e. ~~३॥~~ t. मार्गण ifc

having roamed or wandered t. परिसृत mfn (acc) R

gone t. परिगता mfn MBh, R, etc , परिपीता

mfn Kāv , परिपूरित mfn Gīt thick t. rain

वक्ष मयस् mfn AV 12.1.42 t. the sky व्योमवर्त्मना

walking t. परिक्रमः MBh, Pur to cut t. परिच्छेदः

परिच्छे नीति, परिच्छे न्त

AV, etc , परिच्छेय ऽBr,

Lāṭy, MBh, etc to float t. परिष्णु परिष्णवते

Br, etc to flow t. परिधाव् परिधावति

(ep. also परिधावते -) RV, Suśr to go t. परिगा

परिजिगाति -RV, AV , परिथा परिथाति (acc)

RV, etc , पारंगम् with gen or loc, MBh, R, etc ,

पारंगम् परिगच्छति RV, etc , परिपृ caus

परिपूरयति Kāraṇd to hover t. परिष्णु परिष्णवते

Br, etc to pierce t. परितृद् परितृणति RV,

ŚBr to r. through परिधाव परिधावति (ep. ~~RV~~)

also परिधावत) (with acc) MBh, Kāv, etc (i.e. ~~RV~~)

assume successively all shapes) परिया परियाति

RV 9.111.1 , विस् विस्सति, विस्सति (Ved.)

and ep. also Ā) RV to search t. परिमाग परिमागति,

परिमागति MBh, R 1 , निरभ्यवेक्ष Kāraṇd to

stream t. परिधाव परिधावति (ep.)

also परिधावत) RV, ŚBr to swim t. परिधु

परिधुवत Br, etc to walk t. परिधु परिधुमात,

परिधुमात (rarely परिधुमात) RV, etc to wander t.

परिभ्रम परिभ्रमात, परिभ्राम्यात

(cp. also

परिभ्राम्यते) MBh, Kāv, etc.

to be burnt through परिदह

pass परिदह्यते

(परिदह्यात Divyāv) MBh, Rit, & c.

~~throughout~~throughout३५॥२॥१॥ind ŚBr — परमसर्वत्रind L — सत्राind, सत्रम्ind L.~~an option applicable~~an optionan option on applicable throughout (in gram.) applicablethroughout or omitted throughout व्यवस्थित विकल्पःव्यवस्थितविभाषा

Dāyabh, Kull, Aprāt, Pān, Sch, etc

(as prep.) t. परितः(with acc once with gen)

AV, etc

known t. the worldसावित्रम्mfn ŚBr, etc.

throw vb I क्षिप् cl 6 क्षिपात, क्षिपत

(MBh, etc cl 4 क्षिप्यति, only Bhatt) AV 9.1.10 - 20,

Mn, MBh, etc क्षेप् cl 4 क्षेपयति RV, etc, † (a weap-

on) उदस् उदरयति Naish, -यस् न्यरयति, -यसति

(loc) AV, etc, (as arrows) क्षेपयस् MBh 1.5479 - पत्

caus पातयति (ep. also पातयत) AV, etc (lit and

fig) विसृज् caus विसृजयति ĀsvGr, MBh, etc, विसृज्

cl 6 (Dhātup 28.121) सृजाति (Ved and ep. also सृजते

and once in AV सृजति) RV, etc, उत्सृज् उत्सृजाति,

उत्सृजते

(as arrow or the thunderbolt) उत्सृज

RV 4.27.3, AV 4.6.7, TS, etc, उत्सृज्यते MBh, R — समुत्सृज

समुत्सृजति R, व्यवसृज व्यवसृजति, व्यवसृजते

MBh विमुच विमुच्यति, विमुच्यते MBh, R, etc,

उपामुच्यति

त उपामुच्यते MBh, Megh, etc (as arrows) उपामुच्यते

Ā MBh 7.396 — प्रमुच्य प्रमुच्यति, प्रमुच्यते MBh, Kathās

मुच्य cl 6 (Dhātup 28.136) मुच्यति, मुच्यते Yājñ,

MBh, R, etc — समुदर्य caus समुदर्यति MBh — रिर

caus रिरयति प्रवृत्तं प्रवृत्तयति caus प्रवृत्तयति RV,

MaitrS - प्रह प्रहरति, प्रहरते AV, etc - प्रवप

प्रवपाति

प्रवपति RV, etc, वप cl 1 (Phat p 23.34) वपाति,

वपत

RV, etc - प्रहा प्रहरति Bhatt - (arrows

glances etc) उदुम् उदुमाति TS, MBh, Ragh, etc —

यमु यमुवाति, यसाति Bhatt, Sch - यसफल caus

यसफल यसफलाय Hariv, Rag^h, Uttara^r, etc, यसफला - यस

cl 6 विरति (Pan 7.1.100) RV 1.32.13, MBh, etc —

येव caus येवयाति MBh, R, Bhatt, सम्येव सम्येपयति

MW - इष cl 4 इष्याति & 9 इष्याति A RV - शी

caus शाययति, शाययते

h, Kāv, etc - प्रयज्

प्रयज्

(rarely प्रयुनात्क) MBh, Kāv, etc caus

प्रयोजयति MBh .

II प्रज्

cl 1 प्रजाति - प्रभिप्रभु

RV 8.89.4

caus प्रपयति AV 10.9.1, Pagh, etc - कल्

cl 10 (rarely) कालयति (rarely कालयते) L - तल्

cl 4 तस्यति Pān 2.4.61, Kās - द्द् cl 9 दूणाति

(v.l.) दूणाति NaitrS पथ् caus पाथयति .

III किल्

cl 10 कलयात Dhatup 32.64 - कृषुय

Non कृष्यति gana कृष्वादि - दाप् cl 1 क्षयति

Dhātup 35.84 - क्षाट् cl 1 0 क्षोद्यति Dhātup 35.23 -

उम्ब cl 10 उम्बयति op (Dhātup 32.132) - जिप्

जिप्, जिम् cl 4, 6, 10 जियति, जिषति, ड्यति

(v.l. रयति Vop) Dhātup - पिल् cl 10 पेलयति

Dhātup 32.65 - यथ् or युथ् cl 10 प्राथयति, पार्थयति

विस cl 4 विस्वयति Vop - मि cl 5 (Dhātup 27.

4) मिनात्, मिनुत Dhātup - लङ् cl 10 लाजयति

Dhātup 35.81 - लण्ड् cl 10 लण्डयति Dhātup 32.9 - लाड्

cl 10 लाडयति Dhātup 35.81 (v.l.) लाभ cl 10

लाभयति Dhātup 35.81 - विल cl 10 वेलयति

Dhātup 32.65 - वेवी cl 2 वेवीते - प्राड cl 4

प्राडयति Vop, Sch - व्यप् (v.l. व्यय) cl 10 व्यापयति

Thāt p 32.95 - व्यय (v.l. for व्यप्) cl 10 व्याययति

Thāt p 32.95 - स्तप् cl 10 स्तपयति Dhātup 32.132

(Vop) .

परिक्षति
to throw about परिक्षप् परिक्षाद् Susv, MBh, R, etc,

विक्षिपति

विक्षिप् विक्षिपति, MBh, Kāv, etc, समुक्षिप् समुक्षिपात्,

अनुक्षिपते R , व्युदस् व्युदस्यति Kaus', MBh ,

ज्यस् व्यस्यति , व्युपास् व्युपास्यति SBr , प्रवृ

पिक्रति SBr, MBh, etc , विक्र, विक्रति Mn, MBh, etc ,

व्यावृत् व्यविध्याति
व्यावृत् caus व्यावर्तयति MBh , व्याव्यध् t

MBh, R to t. after अनुप्रास् अनुप्रास्यति SBr, KātySr ,

अनुप्रवृज् अनुप्रवृणक्ति SBr to t. after with

अभिपत् caus अभिपातयति (instr) TBr to t.

against प्रतिवृज् प्रतिवर्जति Kāth , अभिप्रवृत्

caus अभिप्रवर्तयति (acc) TS, (dat) SV, प्रतिदिक्

पतिदिव्याति Pan 2.3.59, Sch to t. anyone off उपाय

to t. (anything) under one's self उपाय उपायते

TS 1.6.10.1, PaitrS 2.1.1 to t. (a person) down together

with oneself उपगुप्त R to t. (as an arrow) toward

उपगुप्तसृज (dat) MBh 7.8852 to t. aside समुत्क्षिप

समुत्क्षिपति, समुत्क्षिपत R to t. asunder विक्षिप विक्षिपति

विक्षिपते MBh, Kāv, etc , व्यस व्यस्यति to t.

at पक्षिप् पक्षिपति, प्रक्षिपते Mn, MBh, Kāv, etc,

उपक्षिप् उपक्षिपति BhP, Sab , सम्प्रक्षिप् सम्प्रक्षिपति

संप्रक्षिपते MBh , सम caus सम्पद्यति,

सम्पद्यते AV, MBh , उपव्यध् P MBh 7.6534 to t. away

उत्क्षिपते
अपक्षिप् , उत्क्षिप् उत्क्षिपति, L BhP , विक्षिप्

विक्षिपति, विक्षिपते MBh, Kāv, etc , परिक्षिप् परिक्षिपति

Kathas , समाक्षिप् समाक्षिपति, समाक्षिपते MBh ,

क्षिप् cl 6 क्षिपति, क्षिपते (MBh, etc cl 4 क्षिप्यति

only Bhatt) Bhartr 2.69, Kathas , अपास् , परास्

परास्यति RV, etc , निरस् निरस्यति, निरस्यते

SBr, SrS, Mn, MBh, etc , उदपास् P BhP 10.14.3 , व्यस्

व्यस्यति , परावृज् परावृणक्ति RV , अपृह् — ,

उद्धृ उद्धृति FB, AV, VS, SBr, Kāt-Sr, ĀsvSr, xx Kaus

— परावृ Bh , हृर caus ह्यस्यति Lalit 15.447

Divyāv , Karand 11.100 , अपव्यध् RV 8.75.4, etc , उत्सृ

caus उत्सारयति Bh, Hariv, Kathās, BhP , उद्धृ उद्धृति

RV, SBr , परादा परादयति RV, AV, SBr , परासिच परा-

सिच्यति RV, TS, AV, SBr, SrS , प्रवृध् प्रविध्यति RV, etc ,

व्यप् (v.l. व्यय्) cl 1. व्यापयति L to t.

back प्रतिनिरस् प्रतिनिरस्यति ĀpSr , प्रतिह

प्रतिहसति, प्रतिहसते AV , ३१पा३न् ShadvBr to t. beyond

३पतिक्षिप् to t. down ३पवक्षिप् ३पवक्षिपाति RV ३ c

३पक्षिप् , विनिक्षिप् विनिक्षिपाति, विनिक्षिपते

निक्षिप्
Yājñ, R , ३पक्षिप् निक्षिपाति Yājñ, MBh, R, etc , ३पनिक्षिप्

३पनिक्षिपाति , संनिक्षिप् संनिक्षिपाति R , निपत्

caus निपातयति RV, etc , विनिपत् caus विनिपातयति

Yājñ, MBh, etc , ३पवपत् caus Kathās , ३पापत् caus

३पापयति , ३पिपत् caus ३पिपातयति , ३पत्

caus ३पातयति MBh , सम्पत् caus सम्पतयति R,

BhP , उपनिपत caus उपनिपातयति Bh , पत्

caus पतयते RV 1.159.7, भंश caus भंशयति,

भंशयति KatySr, MBh, etc , पयस् पयस्यति, पयस्यते

SBr, n, Kathās , परास् परासयति RV, etc , प्रत्यस्

प्रत्यस्यति AV , निवृह् caus निवृहयति RV, MBh,

etc , निवृह् निवृहति RV , निवप् निवपति RV, VS,

Br, GrSrS, Mn, MBh, Kāv, etc , उपह् उपहसति L , उपह्

उपहसति , निपद्य caus निपादयति RV, SBr ,

उपपद्य उपपद्यते Kath , विच्यु caus विच्यावयति

PāncavBr , निधु निधुनाति (निधुवति AV, TS) AV , न्यु

caus यययति RV, AV , शिद caus शातयाति, शातय

MBh, Hariv, R , अवहन् अवजिघ्रत RV 1.80.5 , निवृज्

निविध्यति
RV, AV, MBh 2.915, निवृणक्ति RV , निव्यध्

(ep. also निविध्यते) RV, AV, SBr , उपप्रवृत् caus

उपप्रवर्तयति TS, Kath , प्रवृध् प्रविध्यति RV, etc,

निस्त RV, उपपुध् caus Hariv , अवभृ P RV,

तस् cl 4 तस्मिन् Dhātup 26.103 (VoP), यदध्

SBr , प्रह् प्रहति KatySr to t. down by striking अवहन्

SB̄r to t. down from समाक्षिप् समाक्षिपति, समाक्षिपते

, (deprive of ('loc)) उपव्यद्य उपविद्यति TBr to

t. down in addition उपनिवप् उपनिवपाति SB̄r to t. down

into उपव्यद्य उपविद्यति (loc) RV 9.73.8 to t. down

into water उपयवह (acc) VS, SB̄r, AsvSr to t. down to-

gether संयस् संन्यस्यति (rarely संन्यसति) SB̄r

to t. down upon उपाक्षिप् उपाक्षिपति (loc) sh, etc ,

उपास् उपास्यति RV 5.42.2, SB̄r, KātySr to t. (effort)

into व्यस् व्यस्यति to t. forth प्रास् प्रास्यति

RV, etc to t. in निक्षिप निक्षिपति Yājñ, MBh, R, etc,

परिक्षिप परिक्षिपति (loc) Mb, पत caus

पातयति (ep. also पातयत) (loc) Kāv, Susr,

आव्यव्य आविद्यति SBr, Kāv, SBr to t. into प्रक्षिप

प्रक्षिपति प्रक्षिपति Mn, MBh, Kāv, etc, क्षिप

caus क्षेपयति R 2.76.16, प्रतिक्षिप प्रतिक्षिपति

(loc) Mb (v.1. परिक्षिप), प्रास् प्रास्यति (loc)

RV, etc, आवृज् (loc) Mn 1.8, MBh 3.12769, समुत्सृज

समुत्सृजति (loc) Mn, MBh, etc, आवृप् आवृपति

परिप्ल caus परिप्लयति (loc) Mricch, विश

caus प्रवेशयति, प्रवेशयते (loc acc) Mn, MBh, etc - अवभृ

P RV, अपिप्ल caus (acc) RV 1.121.13 to t. into

confusion विक्षुभ caus विक्षोभयति MBh, R, Susr, संलुङ्

caus संलोडयति MBh, संलुभ caus संलोभयति Laty

to t. into next disorder विक्षुभ caus विक्षोभयति

Bh, P, Susr, संलुङ् caus संलोडयति MBh to t. in

together सभावापय सभावापयति Br, GrSrS, Susr caus

सभावापयति MBh, Susr to t. into the fire अनुवाह

TS, SBr, etc ,

ग्रह ग्रहरति ग्रहरते

Br, KātySr ,

उपायर् उपायरति

KātySr to t. into water उपमृ

caus उपमारयति SBr, 6 mm on KātySr (with उपमृ)

ApSr 8.8.12 to t. light upon उपाभास् caus उपाभासयति

Comm on Bādar to t. off उपास , उपास उपासयति

विमृज AV 6.42.2, SBr, KātySr , विमृज विमृजाति

Mn, MBh, etc , उन्मुच उन्मृचति उन्मुचते , उद्मु

उपवक्रति

उद्मुनोति and उद्मुनोति , उद्मुनते , उपवक्र TBr ,

MBh , उपपाहन् ShadvBr , उपवभृ

171.2, विनी विनयति विनयते Car, उपरि

BhP, to t. off from one's self कृ cl 6 किरत

RV 4.38.7 to t. on (as a garland) प्रमुच प्रमुञ्चाति

प्रमुञ्चा MW, प्रायवभृज् प्रायसृजाति (loc)

Hariv, प्रयववृ R, Lalit, उपव्यध् P Bh 7.6534 to

t. on's self पत caus पातयति (ep. also पातयत)

(with ~~ex~~ or scil प्रोत्थानम्) MBh, Mricch to t. one's self at

a person's feet निपत निपतति ep. also निपतते

(with पादयो gen) Kum, Katha to t. one's self down

(at a person's feet) पृथक् पृथक् (ep. also

पृथक्) MBh to t. one's self down before प्रागप

(Pan 8.4.17) पणिपतति (acc rarely dat or loc) Mn, MBh,

etc to t. one's self down from मुच cl 6 (Dhātup 28.

136) मुञ्चति, मुञ्चते (with abl and प्रातमानम्)

to t. one's self into मज्जति cl 6 (Dhātup 28.122)

मज्जति (ep. also मज्जते) (loc) ShadvBr, KātySr,

MBh, etc to t. one's self ~~xxx~~ upon परिपत परिपतति ~~xx~~

MBh, Kav to t. on for one's self पृथक् A MaitrS to

t. open

उद्गन् उद्गन्ति

A TS, SBr, TBr, etc, विशि

विश्रयति विश्रयते

R to t. out उदस, उदस्यति

SBr 2.6.2.16, KatyS

उद्गह उद्गहति, उद्गहते

AV 11.1.9,

SBr, KatyS, Comm on TBr 3.8.4.3, BhP, etc

उद्गृह caus

उद्गृहयति Kaus, प्रमुच प्रमुच्यति, प्रमुच्यते

AV, MBh, R, etc

प्रह प्रहरति, प्रहस्ते

SankhS

उलङ्

cl 10

उलङ्गयति

Dhatup

22.9, उपालब्ध

cl 1, 8, 10

उपोलब्धति, उपोलब्धयति

Dhatup

32.

उपोलब्ध, उपोलब्ध

उपोलब्ध

vv 11

उदा

cl 1

उदाति, उदाते

RV, AV, etc to

t. over

परादिप् परादिपाति, परादिपते
अथ १३६, १३७

BhP ,

पुत्रि, पुत्रिकिराति, पुत्र्यस to t. round पयस

पयसाति, पयस्याति AV, AitBr to t. the glance (as the

eye) दिप् cl 6 क्षिपाति, क्षिपते (MBh, etc cl 4

क्षिप्याति
प्रत्यस्य only Bhatt) Bhartr 1.94 to t. to प्रत्यस

प्रत्यस्याति AV , प्रासू , प्रासुवाति to t. together

समादिप् समादिपाति समादिपते Bh, सदिप्

संदिपाति, संदिपते Ragh , समस समस्याति AV, Sr

KatySr, Sulbas , संह - संहरति, संहरते SrS, समूह

संप्रहरति, संप्रहस्ते MBh , संवप् cl 1 संवपति

संवपते VS, TS, 'SrS , संनिवप् संनिवपति AitBr to t.

towards उपदिष्टि उपदिष्टि (dat) MBh, etc , उपिथनिरस

Kaus , अभ्यस SBr, AitBr , उपिथनिरस Ā (acc) Kāth ,

प्रत्यु caus प्रत्ययति AV , प्राधु, प्राधिधति

(loc) RV 4.17.14, 5.48.3 to t. under उपस उपस्यति

AV 6.42.2, SBr, KātyŚr to t. up उत्दिष्टि उत्दिष्टि

उत्दिष्टते Mn, MBh, Kathās, etc , समुत्दिष्टि समुत्दिष्टि,

समुत्दिष्टते MBh, Pāṇcat, Mārkaṇḍ , उदस्य उदस्यति,

(Ved) and उदस्याति RV 5.83.8, VS, SBr, etc, उदस्

उदस्याति, वप् cl 1 (Dhātup 23.34) वपाति,

वपाति AV, दुल cl 10 दालयाति Bhartr 3.43,

उद्विह्वल TAr 5.2.8, भल् cl 10 भालयाति

Dhātup 33.27 to t. up in a heap वृ cl 6 विरति

(Pān 7.1.100) Kāth 28.4 to t. upon निक्षिप् निक्षिप्, ~~तस्~~

निक्षिपाति Yājñ, R, MBh, etc, उपदयस्, उपदिन्यस् KapS,

उपास् (उपा उपास्) उपास्याति TBr, Kāth यस्

यस्याति

न्यस्याति, (with loc), उपयस् SBr, AitBr, प्रातिप्रास्

पातयति KātvŚr , ३पथिप्रस् (acc) ŚBr, KātyŚr ,

३पथ्यवास् (acc) Kaus , पत caus पातयति (ep. also

पातयत) (loc) Kāv, Śusr , ३पथिपत् caus ३पथिपातयति

(dat or loc) , ३पथिस्त्वं AV 11.2.19 , ३हि, ३हिणोति

३हिण्वत
३हिणुते, ३हिण्वति, ३ (dat loc) Kāv, Pur , निवश caus

निवशयति (loc) MBh, R, परिक्लृ परिक्लरति Ragh 18.32 to

t. upon after another ३वदयस् MānŚr to t. upon (as

a fault or blame) ३पथिभु RV 5.3.7 to t. upon once more

प्रत्यावप प्रत्यावपाति Kaus , MānGr to t. upside down

उद्युज्ज उद्युज्जाति SV, AV, Br to t. upwards उद्यु

उद्युनाति and उद्युनुत Bh, Kathās, etc ,

उदार caus उदारयति, उद्यस् cl10 उदासयति

उदासयति ¹ thatup, top to t. with violence upon उग्रिपुथ

caus उग्रिपौथयति (loc) Hariv .

to be thrown out उदक्ष्य pass उदक्ष्यते to be t.

together संक्षिप pass संक्षिप्यते In, MBh, etc , समक्ष्य

समक्ष्यते RV 5.54.12 to be t. upwards उदर caus pass

उदायते to cause to throw down अदिप

caus h 3.15733

(into water) अप्यवत caus Laty to cause to t. into

(antar) अन्तर दिप

caus क्षपयति Kabhas 13.

160 to wish to t. पह

desid अभिहीषति sBr, मृज

desid सिमृक्षति, सिमृक्षते Hariv to t. away अपहस्ताय

Nom अपहस्तयाति to t. a momentary glance चित्रय Non

चित्रयाति Dhātup 35.63 (Wop) to t. off (an arrow)

अपशातय Nom P AV .

throw n क्षेपः W, क्षेपन् m TāndyaBr 7.6.4

पातः MBh, P, Pāncat 1 - प्रसिति f MS, TBr - प्रभृति

f RV .

a good throw at dice प्रहा RV, AV, TāndBr, प्रहन्तु

Say a term applied to a particular t. (said to be unlucky)

in the game of 'Salākā' शलाकापरि ind Pān 2.1.10 t. at

dice प्रेता t. by t. यथान्युत्तम् ind TBr, KatySr .

thrower n दाह

mfn (Pān 3.1.94, Sch) B 4.9.84

18.21, उरक्षपक mfn, दापः , अपस्त m RV, AV,

(with अपयद्) SBr .

thrower of (dice etc) पातयितु mfn Pān 2.1.10, Sch.

not able to throw अपमन mfn AV 5.6.9 & 10, VS,

or is about

TBr one who intends to t. अपस्त mfn RV 1.61.7, 10.133.

3 one who is about to t.

mfn RV 1.61.7, 10.133.3

one who throws दापक mfn ifc Kathās 61.9 . असन्

mfn L , दापण

mfn L one who t. off अपहन्त

m R 4.25.6 .

throwing adj क्षिप्यत् pr p pass W, क्षिप्यमाण

W, क्षिप, क्षिपा g भिदादि — परासिन् ~~mn~~

TandBr — असि ~~mn~~ TBr — (as arrows) किरत्

MBh — निवापिन् g ग्राहादि — तस् see ~~see~~

not throwing अमेनि AV 5.6.9 & 10, VS, TBr t.

arrows इश्वरस t. down निपातन MBh, पातन

MBh, Var, Rajat, विनिपातक MBh, अंशान, R, द्वरा,

क्षिप्यमाण

निपूर MBh, विनिवहण MBh, विनिवहण, विनिवहण, विनिवहण

अपारयत t. off clothes उद्धरत Susr t. up

उत्क्षेपक t. upon पक्षिपिन् (ifc) Nir t. with a sto-

ne पाषाणघातदायक Kathas .

being thrown क्षिप्यमाण, क्षिप्यमाण being t.

down निपात्यमाण Prab 6.⁶/₇ .

desirous to throw परिरिसिषु w, चिच्छिषु

W wishing to t. one's self ~~down~~ ^{down} ~~गिर~~ ^{गिर} Sis .

throwing (the act of) n I क्षोपणम् Nir 2.20,

Bh 4.352 & 1400 , क्षोपः W , प्रक्षोपः , प्रक्षोपणम्

Susr , विनिर्क्षोपः , क्षिप्रि f W , विक्षोपः Ragh, ~~Rx~~

vp , संक्षोपणम् W , संक्षोपः W , संक्षिप्रि f W ,

संक्षिप्रकः Bher - प्रक्षोपः RV 1.112.21, 130.4, AV

प्रासनम् ¹SrS, Jaim, प्रासः Br, ¹SrS — प्रातनम्

Hariv (the image of a deity into holy water as the

concluding rite of a festival) विरोजनम् Cat, विरोजः

MBh, Ragh, BhP — मुक्ति f Hariv (of grass into the

fire) पृथुपाम् TS, Sch — प्रावपनम् ¹Sr, Kāty, Sr, Gaut

— प्रावापः — (the act of) उद्धारणम् MBh —

स्मरणम् MBh — प्राव f Pān 8.2.44, Vārtt 2 .

II पथनम् W — पृथुः L (also पृथुः)

— पथनम् — संराधः L — पथ .

the act of throwing asunder विक्षेपः

MārkP,

Dhātup विक्षेपयाम् the act of t. into water उपमर्शयाम्

KatySr 20.8.22 ' arrow t. ' (archery) व्युत्थानायाम्

L t. about परिक्षेपः Hariv the act of t. about विक्षेपः

MārkP, Dhātup t. about व्युत्थानायाम् MW , पर्यसनम् Car,

प्राक्शिरयाम् MārkP , प्रक्षेपयाम् A (in med) t. addit-

ional in gredients into any mixture in course of preparation

ion आवेपः t. afar उत्प्रासाः L t. at उपक्षेपयाम्

L , उपक्षेपः t. away निक्षेपः Kull , उत्प्रासाः

the act of t. away विदायः

MārkP, Dhātup, विदायाम्

t. away प/दायः

um 1.14, etc, निदायः

(in boxing) दायाम् VP 5.20.54, अपासनम् vatySr,

व्युदाराः MBh, पासनम् SrS, Jaim, उत्सर्गः

Gaut, Km, उप्युदस्तानम् MBh 3.545, the act of)

सूदनम् L, निदायाम् अवहरणम् vatySr, उप्युदस्तानम्

SBr, KatySr t. back पातिहरणम् AV t. down अवक्षोपणम्

Pan 1.3.42, etc, अपक्षपणम्, अपक्षपणम् L,

अवपातनम्

विपातनम् Mn 11.64, Vā'n 2.223, Shp, निपातनम्

Mn, Vāṇ, R , प्रपातनम् R, आपातः , से. सनम्

Bhag , से. रासः (ifc f3a) MBh, R, Sarvad , प्रसन्नम्

SrS, Jain, निवपणम् KātyŚr , निवपः sal , निवपणम्

Pānc, ^{SuS} उन्नाशनम् ^{Ragh.} ~~SuS~~ , अभयनहरणम् ~~Ragh.~~

SBr, KātyŚr the act of t. down upon उपनिवपणम्

KātyŚr t. (effort) into यस्यनम् Bhartr, Subh t.

flowers पुष्पनिकरः V t. forth प्रसन्नम् SrS, Jain

t. in (wor) समुक्षेपः with 2.2513 , सेवपणम्

KātyŚr , निवपणम् Pānc, SuS t. into प्रवोपणम्

(ifc) Samk. Vājñ, Sch , प्रक्षेपः Mn, Kull, BhP t. into

the fire अग्निप्रदानम् Pañcat , अनुग्रहणम् SBr, etc t.

off अपहस्तम् MBh 3.545, उन्मथनम् Ragh (the

act of) (arrows) उपासनम् MBh , चालनम् BhP 10.

44.5 t. on प्रक्षेपणम् (ifc) Samk, Vājñ, Sch , निक्षेपः

(loc comp) Megh, Sāh t. one's self down at पतनम्

(loc or comp) RV, etc t. one's self down before प्रणिपतनम्

पतनम्
Amar t. one's self down into पतनम् (loc or comp)

RV, etc t. one's self from पातः (abl) Mn, Pāh, Kāv,

etc t. one's self into पातः (loc) In, Bh, Kā, etc t.

one's self into fire अग्निपतनम् Pāncat , अग्निपतः

Kālac t. out उदासः , (the act of) उद्दासः Com

on Nyāyam , उदोरणम् the act of t. over उपोकेरणम्

KatySr t. the bones of a dead body into the Ganges अस्थि

समपणम् L the act of t. together समसनम् L

t. together समासः Br, SrS, Mn, etc , संक्षेपणम् L,

संक्षिप्तः f W, संक्षिप्तकः Bhar , संक्षेपः MBh, (in dram)

संक्षिप्तकः Bhar, = संक्षिप्ति f , संक्षेपः ApSr, Sch t. up

उक्षेपः Megh, Susr, etc , उदसनम् , उत्यागः ,
 (~~the act of~~)

(the act of) उदसनम् Comm on Nyāyam t. upon प्रक्षेपः.

In, Kull, BhP , पालः MBh, R, Pāṇcat , (the act of) सम

पिणम् 'Sr the act of t. up soil with the ploughshare

मुखाक्षेपः 'av the act of t. upwards उक्षेपणम्

KātyŚr, Śak 40a t. upwards उदञ्चनम् .

thrown adj I क्षिप्त RV 1.129.8, MBh, etc,

परिक्षिप्त MBh, B, etc — अस्ति Paṅh 12.91. ŚBr 3, उद-

स्त — मुक्त MBh, Kāv, etc, निमुक्त MBh,

निसृष्ट RV, etc, (as arrows or the thunderbolt) अवसृष्ट

RV 6.75.16 & 7.46.3, A 1.3.9, निसृष्ट RV, Hariv, BṛP,

विनिःसृष्ट R, सृष्ट, सृजान RV-प्रेषित

ŚBr, प्रेषित ŚBr — (as a stone) ग्रहण AV —

समीरित MBh, Kāv, etc — प्रवेजित MBh — आयस्त L —

आविद्ध Mn, विद्ध L — विन्य L — प्रयुक्त

MBh, Kāv, etc — सम्प्रहित MBh — अपहित Ragh 8.87 — कीर्णे

R, etc — निहत RV — प्रीयित W — मित W — हर्मित

L, हर्मित L .

anything thrown in as ingredient सम्प्रतः

(ifc fआ) MW anything t. into drugs while in course of

decoction प्रक्षेपः L distance of anything t. परासः

¹⁻¹ SankhSr measuring the distance of anything t. परासेन

TandBr not t. down अपयोसित Kir 1.41 one who has t.

प्राक्षेप्तवत् W one who has t. at प्राक्षेप्तवत् W the range

of anything t. पशसः Sāṅkhya t. about परिक्षिप्त

MBh, R, etc , निक्षिप्त , पश्यस्त MBh, Kum, Amar ,

व्युदस्त MBh, Kāv, etc , विक्षीर्ण , विप्रक्षीर्ण MBh,

R, etc , प्रक्षीर्ण Nir, MBh, Kāv , अपविद्ध MBh, .

व्याविद्ध Mricch t. aside व्युदस्त MBh, Kāv, etc t.

asunder निक्षिप्त , विनिक्षीर्ण MBh, R, प्रविद्ध R

t. at प्राक्षिप्त , समर्पित t. away अपक्षिप्त ,

निक्षिप्त R , विक्षिप्त , परास्त Sah , प्रास्त

BrArUp, Mn , उद्दूत Hariv, BhP (sometimes उद्दूत) .

अपहस्ति

Mālatim, etc , अपविद्ध , छोरित

Divyav 1.94, 7 ,

परसिक्त ṢBr, प्राविद्धस्त R t.

away at प्राविनिर्धूत

MBh t. away in a rage मन्त्रुपरोक्ष

MaitrS t. away towards

प्राविनिर्धूत

MBh t. beyond

आलोक्षित

t. by any kind of machine यन्त्रमुक्त

MBh, R

t. down अवक्षिप्त L , अवक्षिप्त L , निक्षिप्त ,

विनिक्षिप्त , अधिक्षिप्त , आपक्षिप्त , आक्षिप्त ,

विनिपातित

R , आपातित

Hariv , संनिपातित R,

संन्यस्त

MBh, Kāv, etc , न्यस्त

, प्रत्यस्त

VS, ṢBr,

अपायित L , भिक्षित MBh, Hariv, BhP , न्युप्त

RV, etc , उप्त AV, न्यापित AV, अवपीडित

MBh 14.1944 , निविद्ध . . RV t. down into अवविद्ध

(loc) RV 1.182.6 & 7.69.7 ~~xxx~~ t. into निबिद्ध निबिद्ध

(loc) RV 1.106.6 , निषुत AitBr, अवपीयित MBh 6.

5505, Hariv t. forth प्रक्षिप्त Pit t. into (any

condition as sleep etc) प्रविक्षित Ragh , प्रविद्ध

(loc) R, etc , प्रतिक्षिप्त t. in together समोप्तः

Lāty t. near समुद्धूत, समुद्धूत MBh . off अपास्त ,

प्रत्यस्त Bhartr , प्रास्त BrArUp, Mn , अस्त

(only in comp) VP, Kathās, etc , उद्भूत Hariv, BhP (some-

times उद्भूत) , समाक्षिप्त MBh, उपसृष्ट BhP 1.12.1

, उत्तीर्ण t. on the beach (by the sea) अक्षिप्त

Pāncat t. out अक्षिप्त , उन्मुक्त R , प्रमुक्त Var,

Karand t. together समस्त ŚBr, etc , संक्षिप्त ,

समाक्षिप्त MBh , संवृत्त t. up उद्भूत, उद्भूत

Npar , समुद्भूत L , उद्भूत MBh, Rajat, etc t. upon

निक्षिप्त t. upwards अक्षिप्त MBh, Kathās, etc , उद्भूत

MBh, R, ~~Raj~~ Prab (sometimes उद्भूत) , उद्भूत MBh, Rajat,

etc , उद्भूत a weapon t. with the hand पाणिमुक्तम्

sc अस्य) L well t. सुमुक्त MBh the whole t. toge-

ther संक्षेपः Mn 7.167, Kall on 1.58, etc Cat .

to be thrown क्षेपणीय, क्षेप्य Hariv 7524,

प्रक्षेप्य Śak, Sch , प्रक्षेपणीय MBh, ताय्य Kaus,

चोद्य W , प्रयोक्तव्य MBh .

deserving to be thrown into a whole गर्त्य

(Pān 5.1.67, Kās) Śāṅkhr 10.2 to be t. against मोक्तव्य

(loc or acc with प्राप्ते) MBh, MarkP to be t. at

पातनीय (loc) Śak 1.10 (v.l.) to be t. away

प्रक्षेपणीय MW , परास्य ŚBr to be t. down ध्वत्स्य,

ध्वस्य (Pān 3.1.123 ० to be t. into प्रक्षेप्तव्य

Yājñ, Hariv, Hcat, Kathās, क्षेप्तव्य Kathās 71.174 ,

क्षेप्य (loc) Susr, विनिक्षेप्य (loc) MBh to be

t. into the fire अनुप्रहृत्य ŚBr to be t. together समस्य

व , संक्षेपणीय MW to be t. up by vomiting उत्तार्य Mn

11.160 to be t. upon प्रक्षेप्तव्य (loc) Yājñ, Hariv, Hcat,

Kathās , मोक्तव्य (loc or acc with प्रति) Bh, MarkP .

being thrown क्षेप्य Hariv 7524 .

having thrown at प्रादिष्य ind Pañc having t.

away अपास्य ind p , निःक्षिप्य ind p having t. into

ओष्य ind p ŚBr, ĀsvGr, etc having t. one's self at

a person's feet पतित (with पादयोः) पादपतित

Kāv having t. up उदस्य ind p, the arms) उक्षेप्य

ind p Śak 1316 .

throwing down निपात्य ind Bh, BhP .

thrush n रोपणाका (Sāy) RV, AV = झारिका .

a sort of thrush विद्सारिका, विद्सारी L a

variety of t. in accurately called Waina in Bengal विद्सा-

रिका, विद्सारी L .

thrust vb ऊह् cl 1 ऊहति, ऊहते - रुष्

cl 6 रुषति - नुद् cl 6 (Dhātup 28.2, 132)

नुदति, नुदते EV, etc .

to thrust away प्रणुद् caus प्रणोदयति KathUp ,

समाक्षेप् समाक्षेपति, समाक्षेपते MBh , समर्वाक्षेप्

समर्वाक्षेपति MBh , प्रखिद् (only or प्रखिदत्)

VS to t. back प्रतिनुद् प्रोतेनुदति, प्रतिनुदते RV, VS,

TS, Br to t. forward ग्रह ग्रहरति, ग्रहते RV, TS,

SB^r to t. out विरूढ् caus विरोहयति, विरोपयति

MBh to t. through परितृद् परितृणन्ति RV, SB^r to t.

through with a spit प्रतृद् (only ind प्रतृदय)

SB^r .

thrust n विबुद्ध f RV 2.13.2 - हन्मन्

m n RV .

about to make a side thrust (with the tusks as an

elephant) परिणिनंशु mfn 'Sis' .

thrust adj ऊठ - रूप.

thrust back प्रतिकृष्ट KātyŚr t. in पुनर्निवृत्त

Kāth .

to be thrust into निक्षेप्य (loc) in, निक्षेप्य

Vishn .

thrusting back प्रतिबाधक mf (kāl) n R t. out

उद्धारिन् mf n ifc R, Bricch, Bagh, Rājat, etc .

thrusting back प्रतिनोदः TāndBr .

the being thrust aside परात्तरः Kāth .

thumb n अङ्गुलः (√अङ्/ or अङ्), अङ्गुलि f

अङ्गुली, अङ्गुष्ठः — करवीरः — वृद्धाङ्गुष्ठः mf,

वृद्धाङ्गुलि f w, लृषोऽङ्गुलिनाम्.

belonging to the thumb (the thumb nail) अङ्गुष्ठ्यः

deprived of the t. and forefinger करसंदेशहीनम् mf n hav

-ing the size of a t. अङ्गुष्ठमात्र mf (2) n, अङ्गुष्ठमात्रक

mf (1) n not touched with the t. निरङ्गुष्ठ mf n Bauch the

t. and forefinger of the hand करसंदेशः Yājñ 2.274 a

thumbs breadth usually regarded as equal to an angula अङ्गुष्ठः

together with the t.

साङ्ग

mfn ĀsvGr , साङ्गम्

ind ĀsvGr without the t. अनङ्ग

mfn Gaut .

thump vb अभित् अभिताडयते — अभिहन् RV,

etc .

37803

a thump on प्रहारः

(loc comp) Mn, Yājñ, MBh, etc

a t. with प्रहारः

(comp) Mn, Yājñ, MBh, etc .

thu ping n ताडनम्

Yājñ 1.55, MBh, etc .

thun er vb स्तन् cl 1 स्तनति RV, etc, नि-

ष्टन् निष्टनति (rarely \bar{A}) RV, MBh, etc, निःष्टन्,

आभिष्टन् AV 6.126.2, caus. TS — नद् cl 1 (Phatup 3.

17) नदति (ep नदते) AV, etc, नादम्, शब्दम्,

स्वनम् नदति — विनद् विनदति, विनदते MBh,

R, etc — गर्ज cl 1 गर्जति MBh, etc — विनद्

विनदति MBh, R, etc — विस्फूर्ज् विस्फूर्जति BhP, अतस्फूर्ज्

led, VS, TS, SBr, etc, स्फूर्ज cl 1 (Phatup 7.61

) स्फूर्जति Kāv, Kathās — गद् cl 10 गदयति hātup

35.8 - नु intens नोनवीते RV .

to thunder forth प्रस्तन only caus प्रस्तनयाति

RV .

to cause to thunder आश cl 4 caus आशयाति

RV .

thunder n स्तनितम् (ifc fआ) Kaus. Mn, MBh, etc,

स्तनयितु m (sg or pl) RV, AV, TS — तन्यतु m RV,

AV 5.13.3 — स्तनयः W, मेघस्तनितम् MBh — मेघगर्जनम्

मेघगर्जना L, देवगर्जना L — मेघनादः MBh, R — देवतुमु-
तम्

Māṅg 1.4 — जीमूतस्वनः Na1 12 — घनशब्दः, घनस्वनः

W — पर्जन्यमिनादः R — मेघाडम्बरः Cat — * विलसन्मेघशब्दः

Kathās — मेघरवः MBh, Hariv — मेघाडम्बरः Kāv — मेघनिर्घो-
षः

L, परिघोषः — ध्वनितम्, ध्वनितानि m sg or pl ād,

ध्वनि m AV, etc — रवः RV, MBh — स्फूर्जेशु m Mca

स्फूर्जितम् Kāv — राजेतम् Kāv, Rājat — विद्येत .

accompanied with lightning and thunder सविद्युस्तनित

mfn MW connected with t. स्तमयत् mfn MBh the crashing

sound of t. स्फुजे W death by a t. वज्रघ्निः

divine sound i.e. t. देवशब्दः hātup 35.8 giving out t.

(as a cloud) मुक्तध्वाने mfn Megh loud as t. स्तनघोष

mfn MW the noise of t. पालीश्वी (with or sc कन्या

RV repraining from t. स्तनितविमुख mfn Megh the roaring of

t. घोषः RV, AV, S 'sr, Megh sounding deep like t.

महाम्निघोष mfn Bear sounding like t. मेघनादिन्

mfn P , गारिशरकः mfn P a t. like crash of water

उदयजः 'sis 8.39, Pan 6.3.60 ' t. like words ' (vi-

olent and strong language) ताच्यवज्रम् M' .

thunderbolt (esp. that of Indra) n I वज्रः, वज्रम्

RV, etc , वज्रः, वज्रम् MMB 210, 322, etc, वज्रकोलः

Mcar — अशानि f (rarely m R, Pān, Sch) RV, etc ,

अशानि SBr 11, R 3.35.40, अशानि f — अशमन्

m RV, etc — इन्द्रप्रहरणम् L - त्रिदशायुधम् — भिदि m Un 4.

142, Sch, भिदिरम् Un 1.52, Sch, भिदु Un 1.24, Sch,

भिदुरम् Un 1.52, Sch, भिद्रम् Un 2.13, Sch,

भिदुरम् Un 1.52, Sch, भिदिरम् W, = भिदिर —

शतहस्ता (ifc f 3A) L, शतहस्ता W, शतधार Vas^{-E}

पति m Naigh 2.20 , पतिरः. mfn RV अति m

मेघभूति m L - आस्थिजः L .

II आक्षजः — कुसः Naigh , Nir - गो

m f Say on RV 5.30.7 - छिद्रः L - जम्भारि m L - तुज

Naigh 2.20 (v.1. तुज) - त्रिदशाङ्गः L - दधीच्यसि

n L - दम्भू f , दम्भू m L , दम्भू Un 1.93, Sch —

देवीस्वधितिः — नामस n Naigh 2.20 — नेमि f L

— परगु m (Naigh 2.20) RV, etc — पेणि m L —

पोत्रम् , वज्र L — वक्रः Naigh — मथिन् m L - महावीरः

L — मृदाकरः W — मेनि f RV, AV, Br — वृकः Naigh 2.

20 — शक्ति m (only L) — शतपर्वन् m — शतरः,

शतरम् L — सृणिकः (only L) — सृदाकु m L शतर

m L — सरुस m L = सरु — हीरः L .

adorned with Indra's thunderbolt वज्राशनिविभूषित

mfn R armed with thunderbolts अद्विवत् m RV bearing a

skull and thunderbolt कपातवज्रिन् mfn Heat bearing the

yellow coloured (t.) हरिभर mfn RV become a t.

वज्रीभूत mfn Say on RV 8.14.13 a destructive t. म११४६

MW the fire attending the fall of a t. इरमादः Kād

formed out of razors and thunderbolts क्षौरपव्य m n hav-

ing an excellent thunderbolt सुवज्र mfn RV, सुवज्रिन

mfn Laty ' having a strong t. ' (N. of a king of the

Asuras) दृढवज्रः L having a t. वज्रिवत् RV for वज्रवत्

होमिमत् mfn L ' having foam for a t. ' (N. of Indra)

फेनाशानि m L having the shape of a t. भान्त mfn

वज्ररूप ' having the swiftness of a t. ' (N. of a

Rākshasa) वज्रवर्णः MBh holding a t. (said of var-

ious gods) वज्रिन् mf (वज्रिणी)n RV, MBh , अर्कवत्

mfn TS Indra's t. इन्द्रवज्रम् VarBrS , वज्राशाने mfn L

the Indra's t. of कुलेशम् MBh, Pagh, Bhartr, etc, कुलेशः

Naigh, Nir & L Indra's t. कुलेशः, कुलेशम् L, कुलेश ,

इन्द्रलेजस्य n BhP Indra's t. of दिद्युत f RV , बहुधारम्

L , वधश्च n (only this form) RV, वधस्तः, वधरनम्

(only in instr pl) RV Indra's t. स्फूर्जः w , हादिनी

L , हादिनी ^३ ^२ ^१ हरिकुशमायुधम् ^३ ^२ ^१ L, हरिश्च ^३ ^२ ^१ MT, भिद्यः L,

तिग्मः w , जम्भः Gal , शतधारकः L, > १५५६८

L , गिरिकण्टकः L , गिरिज्वरः L , गिरिध्वजः W , गिरिनरः ,

नसुरि m Mn, Sch , त्रिकुम्भ mfn , दम्भः L ,

दम्भोले

~~देखि~~ m Bālar 4.51, 9. $\frac{50}{51}$, Kathās. 94.11, Prasannar

4.10, 5.53, Sah , दात्मे m (Un 4.47) (g यवादि) ,

फेनगारेन m L , यधामः L , वज्र , शतकोटि

m Vās, Bhām , (accord some) शम्भः the Indra's t. of

षट्कोणम् L an instrument shaped like a t. लोलावज्रम्

Kathās possessing the t. अशनिमत mfn PV 4.17.13 , अर्कवत्

mfn TS proceeding ~~or~~ from or relating to the t. पावीर

mf(इ) n resemblind a t. कौलेशिक mf(इ) n ~~gana~~ gana

अङ्गुल्यादि the stroke of a t. वज्राघातः W the t.

hurled by Indra मघनमुत्तकुलेशम्, मघनमुत्तकु

विश्व Bhartr the t. of Indra and weapon of the Maruts

Maruts इरु m the t. of Indra and the weapon of the

Maruts personified इरु f the t. of Indra (cloud

born) अम्बुजः L the t. of Indra personified as

his wife सेना turned into a t. वज्रोभूत mfn Say on

BV 8.14.13 whose t. is the hand (said of Brāhmans) वज्र
पाणि

mfn MBh .

to act like a thunderbolt वज्रकीलाय Nom वज्रकीलायते

Uttarar to become a t. वज्राय Nom वज्रायते MBh, Vcar

to be eq al to the t. (in hardness) कुलिशाय Nom कुलिशायते

Hcar to be like a t. वज्रकीलाय Nom वज्रकीलायते Uttarar

to fall like a t. वज्रपाताय Nom Ā Pārsvan .

thunderclap n स्वनितम् W, स्फूर्जथु m Near.

स्फूर्जितम् Kāv, निरफर्जथु m — तज्जानिष्पेषः स्फूर्जितः

W .

like a thunderclap वज्रपातसदृश mfn Pāncat .

thundercloud n स्तनयिषु m Kāv, Bh^p — विद्युत्कल m

Kum — अभ्रम् (rarely अभ्रः RV 9.6.47 TS) RV, etc

बलाहकः, बलाहकः Naigh 1.10) Bh, Kāv, etc — वृत्रः

RV 4.105 — आगन्तः L .

sounding like immense thunder-clouds महामेघस्वन

स्वन
mfñ MBh , महामेघनिभ, mfñ MW .

thundered adj स्फूर्ण MW .

thunderer n वज्रिन् m PāṇcavBr, MBh, etc ~~thunder-~~

~~ing~~ निष्फूर्जेयु m MBh thunderer — नदः PV .

thundering adj स्तनित MBh — तनायेलु RV 4.3.1,

10.66.11, स्तनायेलु , तन्यु PV 5.63.2.5, तन्यु

PV 4.38.8, 6.6.2, 10.5.13 66.10 — विनदिन् MBh, नदमुम
त

RV 6.18.2 — स्फूर्जन्त Bhatt, स्फूर्जित — वाश्र f(अ)

RV, BhP — निवारः AV — तारत VarBrS 33.5 — रत्तवत्

(according to some) .

thundering n मेघगर्जनम्, मेघगर्जना^L . (of the

ocean) विगर्जाः f pl vā - मेघविस्फूर्जितम् Chandan,

स्फूर्जनम् w, विस्फूर्जितम् MBh, P, BhP, विस्फूर्जेः Kan,

विस्फूर्जयु m MW

Ragh— 1 - आत्वः (Pan 3.3.50) Sis 6.38, Kathās, विस्फ-

RV - गम्भीरनादः w - धूलकारः Bālar 7.82.

the act of thundering रस्यनम् VarBrS, Bālar con.

tinual t. अनुस्तनितम् Āpast t. against प्रतिगर्जनम्

AVParis, प्रतिगर्जना MBh t. in return प्रतिगर्जनम् AVParis,

प्रतिगर्जना Bh the time of t. स्तनितसमयः Megh .

thunderless (as a cloud) adj अफगर्जित Kathās .

thunderstorm n निर्घत्तः Gaut, Mn, MB, etc, सविद्युत्तमः

AV .

thunder-stroke

वज्रघातः

MBh .

Thurifera सुरभि , सुरभि f .

thursday n गुरुदिनम् Cat, सुरगुरुदिवसः VarBrS,

वाक्यतिवारः Cat

सुरगुरोदिवसः - १ - मैवः mf(रि) n Vishn 78.5 - लक्ष्मीवारः

MW .

' Brihaspati's day ' & Thursday (?) गुरुदिवसः

Aryabh 1.3, गुरुवारः Hcat 1.3.389, (Bh) Jupiter's day

1. बृहस्पतिवारः .

~~thus~~

thus

रात्रम्

रात्रम्

ind Mn, Samk, etc,

रात्रम् —

इत्यम्

ind RV, AV, TS, R, Sak, etc—

इति

ind

इत्या

ind

ed , इत्यात्

ind

Ved ,

इत्यम् —

यिया

the correlative standing in

the preceding or in the subsequent clause , ind RV, etc

, तथाकारम् ind Pan 3.4.28 — तद्धत् ind SankhGr

.9.3, etc, तद्धा ind — तेन ind (instr of त)

ParGr 2.2, In 4.178, Vop 5.7 — तद् ind AV 9.13, SBr,

AitBr, PrasUp — तत् ind RV 6.21.6, 10.95.16 एतद्धत्

ind RV 7.57.3, SBr, Hit, etc — एतद् ind AV, VS, etc,

एतद्धत् ind — एना ind — अथापि ind — अदस्

ind — अना ind RV — अमुष्ठा ind Nir — अया

ind RV .

become thus इत्थंभूत mn being t. इत्थंभूत mn

the being t. endowed . इत्थंभावः one who has t. resolved

इतिनिश्चय mfn Bear 12.104 t. according to Hari's very

words इतिहरि ind Vop t. accordint to Pāṇini's very

words इतिपाणिनि ind Com on Pāṇ t. and t. इति चति च

Mh t. beginning इत्यादि mfn Hit, Vet, Vedāntas, etc

t. beginning and so forth इतिप्रभृति mfn Kauś t. defi-

ned रावंविशेषण mfn Com on Nyāyam t. done तयिकृत

mfn w t. far रातावत् ind RV 7.57.3, ŚBr, Hit, etc t.

indeed इतिह ind , रावंकृत mfn ŚBr 10 t. ot t.

अमुया ind (instr f) PV, AV .

to be thus अमुया ✓ अस् [']SBr .

thwart vb विफली कृ विफलीकरोति, विफली

कुरुते Inscr, Kav — स्त्रिव caus स्त्रीविराति

thwarted adj फातिबद्ध L -- विराद्ध W -- विप्रकृत

NBh .

twarting adj व्याघातिन, व्याघातक W -- विराद्ध.

thwarting n निराधिः W .

thy adj तावक् f(इ) (Pān 4.3.3) RV 1.94.11

MBh 3.14.21, R 3.13.15, Kum 5.4, BhP, Kathās, etc, तावकीन

(Pān 4.3.3) Bhām 1.4 .

of thy kind तादृश KathUp, MBh 5, BhP 1.17,

तादृश f(इ) MBh, R, etc, तादृशक MBh 5.4399 t.

37830

house

वदुष्टम् .

Thyroid cartilage

कण्ठमणि

m L

NBD,

~~Nachtrag~~ 2.

Nachtrag 2).

tiara n मुकुटः, मुकुटम् (ifc f ३७) Inscr, MBh,

Kāv. etc, मालिमुकुटम् Dhūrtas — किरीटम् (किरिटः

gana अधिवीदि) MBh, R, etc — ललाटपट्टः, ललाटपट्टकः

(Kād), ललाटपट्टिका (Pārsvan) W , पट्टः MBh, Kāv,

Rājat (ifc f ३७) — जेष्ठनम् MBh, Bagh, Kathās - निरीटम्

L .

binding the head with tiara पट्टबन्धः, पट्टबन्धनम्

L consecration of a t. पट्टाभिषेकः KātyŚr, Sch crow-

ning the head with a t. पट्टबन्धः, पट्टबन्धनम् L having a

t. किरिटधारिन् mn a royal t. राजपट्टः W a sort of t.

हेरम् L.

Tiaridium indicum हास्तिदन्ती Car - नागदन्ती

Susr - पत्रपुष्पिका L, पत्रपुष्पी Car - नागस्फोट L -

बलात्मिका L - भरण्याह्वा L - मधुपुष्पा - रेवती L

- विवक्षणा L - विशालाक्षी L - विषाक्षी L - शत

दन्तिका L - सर्पदन्ती L - सर्पपुष्पी L - सशस्या L

स्वादुका L — नागछत्रा L.

the plant Tiaridium indicum अमरः L, इभदन्ता

L, काण्डरी L, कामदूतिका L.

Tibet n' भोटः

Satr — तिबेट

Āryav .

37834

Tibetan भोटः Rajat , भोटिय mfn L .

' the Tibetan ox ' भोटगो m L .

tick vb यते खणखणाय खणखणाय/BhP 5.2.5, VarP,

Introduct .

a sort of tick (said to infest the roots of the eye)

lashes) सूक्ष्मषट्चरणाः L .

tickle vb उद्धट्
caus उद्धाटयति .

tickled adj उद्धारित Susr .

serving for tickling (as a straw) कण्डूयनक mfn

~~Panc~~ ^x Pancat (Hit) .

tide n वेत्ता MaitrUp, MBh, etc — सरिरम्

VS, TBr .

evening tide प्रदोषकालः lit flood t. वेत्ता-

जलानि
जलम् वेत्ता n pl वेत्ताम्भस् n Uttamac, वेत्तासाहितम्

Vikr, वेत्तासम्भुः Mricch flowing t. सागरोद्धारः R

a gitated by the t. वेत्ताकुलं mfn having high tides

महावेत्ता mfn MBh the tide of a river नदीवेत्ता W .

tidings n वात्ता Kāv, Kathās, etc, वृत्तान्तः

(rarely) वृत्तान्तम् (also वृत्तान्ताः वृत्तान्तानि) Mn, MBh,

etc, प्रवृत्ति f MBh, Kāv, etc - संदेशः L, संदेशकः,

संदेशकम् Pāncat, संदिष्टम् W - उदनाकः L - वाचि^{कम्}

W - संनिद f MBh .

announcing good tidings प्रिगारव्य mfn P, Pat a

carrier of t. वात्ताहरः (Māltīm) वात्ताहृ^{हारः} (BhP) वात्ता

(Near) disinclined to give t. प्रवृत्तिपराङ्मुख mf(ई)n Vikr

full t. उदना. glad t. प्रियशंसा R pleasant t. प्रिया^{स्वांगाम्}

MM preceded by pleasant t. प्रियारव्यानपुरःसर mfn MM t.

of me मत्स्यदेशः Bhag .

tie vb बन्ध् cl 9 बध्नाति (rarely बध्नाते)

cl 1 बन्धाति, बन्धाते MBh, cl 4 बध्माति Hariv)

IV, etc, अनुबन्ध, निबन्ध् निबध्नाति AV, Kaus,

Bh, etc नह् cl 4 (Thātup 26.57) नह्याति, नह्याते

सि cl 5, 9 (Thātup 27.2, 31.) सिन्नाति, सिन्नाते, सिन्नाति,

सिन्धीते RV, AV, VS, PārGr, KathUp, संदा संद्यति

RV, AV, KātySr - गोवत्रंय Nom गोवत्रयति MBh --

आकच A Bhatt ७ आकत् Sis 9.45, आचुत्

AV 5.28.12, Kaus', चत् cl 6 चुत्ति Dhātup 28.35

मुव cl 1 मूवति Dhātup 15.66, मू cl 1 मवते

Dhātup 22.71 - वट् cl 10 वटयति Dhātup 35.5 -

शश् शश्त् caus शश्यति Dhātup 34.31 .

to tie as a garland गुम्फ cl 6 गुम्फति (Pān 7.1

59, Kās) Naish 8.82, गुम्फ cau गुम्फयति Kathās 72.

79, (गुफ्), गुफ् cl 6 गुफति (Pāṇ 7.1.59, Kās)

Dhātup 28.31 (√ गुम्फ्) to t. into bundles उद्गन्धति

उद्गन्धति or उद्गन्धति AitBr, TBr, ĀsvSr, etc to t. on

आबन्ध् आबन्धति Ā AV, SBr, ĀsvGr, Lāty, MBh, Kathās, etc,

आबन्ध् Ā Kauś , PārGr , MBh 7.80 , आपिबन्ध् ,

बोष्ट् caus बोष्टयति , बोष्टयते MBh, Rājāt, उप-

पुत् उपपुत्ति Kauś , कलत् (rarely) कलयति

(कलयेते) Git to t. over आलिखिष् to t. round

परिबन्ध् caus परिबन्धयति Cat, परिबन्धे परिबन्धयति,

परिव्यगते, to t. to उपनह् उपनह्यति, नियुज्

नियुनक्ति, नियुङ्क्ते (loc) A, SBr, MBh, etc, उपनियुज्

A Kath, नियुज् caus नियोजयति (loc) Pañc, Hit,

परिवन्ध् परिवध्नीते, प्रतिबन्ध् प्रतिबध्नाति,

प्रतिबध्नीते SBr, Hariv, etc, प्रतियु प्रतियौति TS,

प्रतियुज् प्रतियुनक्ति, प्रतियुङ्क्ते (acc) RV, नियम्

नियच्छते (loc) RV, etc to t. together संनह् संन-

संनत्यते
त्यते, AV, etc, ग्रथ् ग्रन्थ् cl 9 ग्रथ्नाति

थ्नाति
TS 6.f, Kath 25.8, Bhatt, विग्रथ् (विग्रन्थ्) विग्र

SB̄r, Gr̄S̄rS̄ , सम्बन्ध सम्बध्नाति S̄Br, etc , दृभ्

cl 6 दृभति

cl 1,10 दृभति दृभसति, परिचृत

परिचृताति Kaus̄ to t. together by means of a perforation

(through which a peg or pin is passed) संतृद् संतृणाति,

सन्तृन्ते S̄Br, Kāth, ChUp to t. to one's self आबन्ध

आबद्धाति Ā AV, S̄Br, ĀsvGr, Lāty, MBh, Kathās, etc to

t. up अपिनह् , उन्नह् उन्नह्याति , उपनह्

caus उपनाह्याति Susr, Car, उपनह् उपनह्याति , समुन्नाह्

नह्यते

समुन्नह्याति, समुत्, उपबन्ध

P S̄Br 2.1.4.3, Comm on

Bādar , उद्यन्त उद्यन्तनाति or उद्यन्तनाति AitBr, TBr, ĀsvSr, etc,

उद्यन्त Ā ŚBr 11.5.1.8 , समुद्यन्त MBh , (a garment)

nt) संगम् संगच्छति (rarely Ā) MBh, Kāv, etc, (hair)

संगम् संगच्छति (rarely Ā) MBh, Kāv, etc ..

tie n I बन्धः RV, etc (also fig) बन्धनम्

(also बन्धनी L) SBr, etc , बन्धकः , आबन्धः ,

उपबन्धः dhP , प्रबन्धः Susr, प्रबन्धनम् Susr,

ग्रन्थि m RV 9.97.18 3 10.143.2, AV, TS, etc - आत्मनम्

Ragh, Ka - नद्यम् AV, etc , नह - पाशः

(once पाशम् ifc f आ) RV, etc .

II (for binding a churning stick) अंशुकम्

कुण्डलम् (ifc f आ ganas सिद्धमादि and अध्यादि 4

- प्राध्वः L - मन्त्रम् Mn, MBh , योत्रम् R - आ

यौत्रम् Pat, = यौत्र — बटः

L (of a gar-

ment) यौत्रिका Amar .

free from ties असङ्गः mfn SBr 14, (BrAr p)

NrisUp , असङ्गः

Sāṅkhyak

free from all t.

निर्गन्धः

mfn BhP freed from t. उद्धृष्टः mfn Ragh, Kum having the

tie turned eastward प्राक्समासः mfn Lāṭy a t. for the

नम्
feet पाद बन्धः Bh, पादबन्धः L the t. of a garland

सूत्रदामन् n Bh the t. of a lute (the lower part of

the tail piece where the wires are fixed) उपनाहः

L

the t. of a yoke (that which fastens the axle to the yoke

or the latter to the plough) ३-११ बन्धः L a t. of

hair ॐ३१२१०२५ m BhP 10.39.14 the t. of the yoke of a

plough मोवन्धः L , वसु mf (३ or वी) n only L the

ties of love प्रेमबन्धः (ŚārngP , Rājat) , प्रेमबन्धनम्

BhP , प्रेमबन्धः Amar , Ratnāv , Venis .

to free from ties उन्नह उन्नह्यात्

Susr,

Kaus .

tied adj I नहद

RV, etc , प्रबहद

ChUp,

etc , निबन्धित न , नहद AV, etc , पिबहद

MBh, :

Kāv, etc , अनहद (instr or in corp) AV, etc ,

आनहद MBh , उन्नहद Ragh — सित RV, etc ,

संदानित Kāv , उदित L , कीलित MālatIm, Kathās —

पाशित Das, AgP — ग्रथित RV 9.97.18, SBr 11, MBh,

etc , ग्रन्थिमत् Kum 3.46 , गुम्फित Kathās 56.73,

Prab 1.2 दब्ध L — संयुत R, Ragh — आकाशित

Sis 1, 0, Kathās .

II उदाहित - पीडित

W, प्रतिमुक्तं BhP,

प्रतिहत L, मविता L (scil tongue tied) ((~~xx~~)scil tongue tied) dumb speechless etc) मूक ~~af~~ (अ)xx

VS, etc, मूत Pan 6.4.20, मूर्ज L = मूत .

not tied अदिति RV 7.52.1, अनायत

RV 4.13.5 14.5, अव्यवसा AsvSr (a cow) whose

calf has been t. up (in the stable) व्यववत्स SBr(hair) t. up in a tuft ऊवयूऽ Mricch having theclothes t. together संयतवस्त्र Bhartr having the dress

t. together संयतवस्तु Bhartr not t. down अनिवह्य

RV 4.13.5 t. in order ग्रथित RV 9.97.18, 'SBr 11,

MBh,etc t. on उपसंनह्य TBr 3.8.4.3 , उपसंनह्य 'SBr

2.3, Kāty'Sr , आवह्य , आसूत्रित , उक्त 'SBr

5.5.4.28 t. round अभिनह्य ChUp , आसूत्रित ,

(so as to prevent the flow of any liquid) अतिषित

RV 10.73.9 t. to निवह्य , उपसंनह्य 'SBr 2.3, Kāty'Sr,

निनह्य (loc) RV 6.75.5 , निमुक्त MBh,R,etc,

माजित BhP , युक्तिमात्र (comp / R , (as an ele-

phant) आवागता Bālar , नियत (loc) RV ,

प्रतिबद्ध Kām, Ragh, Susr , प्रतियुत TS t. together

संनद्ध RV, etc t. up समुन्नद्ध L , ऊर्ध्वबद्ध t.

together सम्बद्ध ŚBr, KātyŚr t. up उपबद्ध RV 1.7.7

ŚBr 11.5.1.2 t. together संग्रथित RV , ग्रथित

RV 9.97.18, ŚBr 11, MBh, etc , निग्रथित ŚBr, संयत

Mn, MBh, etc t. up उद्बद्ध MBh, Kum , (as a brain of

hair) बद्ध Megh , उद्ग्रथित , (as hair) संयमिन्

Bhartr t. up as a small bundle कृतकूचक t. upwards

उद्धृत MBh, Kum tongue t. बद्धजिह्व Śiksh .

to be tied बन्धनीय Kathās, Śak, Sch , नद्धय

Pan 8.2.34, 'as , ब्रथनीय Nyāyam 9.2.8, Sch being

t. बन्धनीय Kathās, Śa, Sch .

having tied up उद्धृत or उद्धृत्य ind p having

t. up one's self उद्धृत ind p Pājat, Kathās, Pāncat .

one who ties up बन्धायितु m Kull on Mn 8.342 ,

संदातु mfn Mn 8.342 , निदातु m PV 8.61.5 .

being tied in the north उदक्समास mfn āty 2.6.4.

so as to tie in a particular way चोरबन्धम् ind

Pāṇ 3.4.41, Kās that with which anything is tied नियोजनम्

AV.

tiger n I चित्रकः MBh 7.1320 (चित्रक 1) Pāṇ-

cat , चित्रकायः L , विचित्राङ्गः L — व्याघ्रः AV, etc ,

एव व्याघ्रः L — दीपिन् m AV, Hariv, MBh, etc — मृगपति

m MBh , मृगराज m Nal , मृगराजः MBh , मृगश्रेष्ठः MBh ,

मृगाद m L , मृगारि m Kathās , मृगेन्द्रः MBh —

अरप्यनृपतिः, अरप्य ^{राज} m N -- शादूतिः VS, etc -- भया-

नक्तः L, भीरु m L -- व्यालः L -- तीक्ष्णदंष्ट्रः ₁ L --

नखामुधः L नखरामुधः -- जिह्वापः L -- वनश्चन

m L + गुहाशयः L -- हिंसरिः हिंसारु m L -- हस्तिकक्षयः L

श्वरः L -- पञ्चनखः L, पञ्चनखिन् Gal -- स्वापदः

स्वापदम् L (as making a lowing or souring sound)

हिङ्गारः L .

II क्वरिः L -- पुण्डरिकः L, पुदाकु m L -- मरुबक्

हुण्डः

(only L), मरुबक् - वः (only L) -- हुण्ड L .

belonging to a tiger व्याघ्र mfn AV, वै प

mf(इ)n Susr belonging or coming from to a t. वैयाघ्र

mfn AV. GrSrS, etc the condition of a t. व्याघ्रता, व्याघ्र-

त्वम् MBh, Hit, वैयाघ्रम् MW a cow a t. गोव्याघ्रम्

Pan 2.4.9, Sch (not in Kās) ' cow faced t. ' (a wolf

in sheep clothing) गोमुखव्याघ्रः initating a t.'s play

शार्ङ्गनिष्क्राडित mfn ' lion and t. ' (a partic philosophi-

cal term) सिंहव्याघ्रः Cat not hunted by tigers निव्याघ्र

mfn MBh not infested by t. निव्याघ्र mfn MBh relating

to a tiger व्याध्र- mfn AV ' a small t. ' (a leopard)

शुभ्रशुभ्रः L a species of big t. महाशुभ्रः L a speci-

es of small t. भेत्तः L , मेहिन् m (only ifc) L

the state of a t. व्याध्रता व्याध्रत्वम् MBh, Hit , व्याध्रम्

a t. among men व्याध्रः (lit) t. of the Bharat as

(noblest) भरतशुभ्रः ' t. eared ' (N. of a prince)

द्विपिकर्ण m Kathās t. eyed व्याध्राक्ष L t. face

व्याध्रवक्त्रम् , व्याध्रारग L t. footed व्याध्रपद्

Laghuk , (Flacourtia sapida) व्याध्रपादः L ' t. loader '

(a jackal) व्याघ्रनायकः L t. like (as a particular ~~xxxx~~

sitting posture) वैशाख्य mfn Cat a t. like dog व्याघ्र

m Vop ' t. of the Yādavas ' (N. of Krishna) आदवशादूतः

MBh a t. s claw व्याघ्रनखः W a t. 's hair व्याघ्रलोमन

n VS, SBr, KatySr ' t. 's servan ' (a jackal) व्याघ्रसेवकः

L a t. 's skin व्याघ्रचर्मन n AitBr, KatySr, Pañcat , वैशा-

घ्नम् AV, SankhSr, etc , शीपः L a t. 's tail

व्याघ्रपुच्छः MW .

to change into a tiger व्याघ्रतां नी P Ā Hit .

a car covered with a tiger's skin

वैयाघ्रः

A,

द्वैपः (with or scil २थ) Paṇ 4.2.12, L, वैयाघ्रः

परिच्छद mfn ŚāṅkhŚr, वैयाघ्र mfn AV, GrŚrS, etc

made of a t.'s skin वैयाघ्र mfn AV, GrŚrS, etc .

tight adj दुढ (दुढ्ह) - सुखिण्ण tāv,

VarBrS - आशियिर MaitrS, आशियित f(आ) SBr --

सम्भिन्न Pāncar.

the becoming tight आशियितंभावः TS, 7, TBr drawn

t. (reins) दृढत 'ak made t. निबिडित Mālatim

not very t. नातिस्त्रिष्ट Sak .

t. make tight निबिडय Nom निबिडयति Bālar 2.

62 , निबिडिकृ Vcar .

tighten vb

द्रढ्य

Nom

द्रढ्यति

Uttarar 2.27—

संकृष्ट संकृषति, संकृषते

AV, TS, KatySr — (reins)

प्रग्रहं प्रग्रहति, प्रग्रहीते Sak.

Sak.

tightened together

आभि संदष्ट

mfn TS.

tightening (reins etc) संयमनम् Sak — संग्रहः

Car, Vagbh, KātyŚr, Sch .

tightly गाढम् (in comp अ) ind Wricch, Megh,

Susr, etc , प्रगाढम् ind W - निरन्तरम् ind Pit, Susr.

fastening tightly दृष्टम् mfn RV 4.1.15 more t.

गाढतर in Comp or गाढतरम् ind Pañc t, Amar

seizing t. दृष्टम् mfn RV 5.1.15 tied t. दुढबद्धम् mfn

W t. drawn ग्राह mfn MBh 4.152 (said of a bow) R,

Ragh, etc .

tigress n मातृ Siksh, MBh, Kāv, etc, मातृ

f MBh (also the m thical mother of tigers and other

bearst of prey) मातृ MBh, R - कलरी L .

Tilaka (or mark on the forehead made with sandal

etc by the Hindus) उत्पत्त्यम् L .

the Tilaka tree छत्रयुष्मकः Bhpr , अलपयुष्मकः

L .

~~till~~

till यावत् ind V, etc, यावता ind Lat, ,

यावन् न .

till death आमरणम् आमरणात् Pāncat t. (my) return

प्रत्यागमावधि ind MW t. night आनिशम् ind t. the

end of the world आसंसारम् ind Pājat t. the funeral

ceremony of which the Sapindas partake आसपिण्डक्रियान्कर्म

In 3.247 t. the Śraddha of which the sapindas partake

आसपिण्डक्रियान्कर्म In 3.247 .

tillage n प्रमृत्तम् Mn 4.4.5 .

one who lives by tillage कृषक MBh
mfn Gaut, Wh,

Yājñ .

tilled adj कृष्य ifc) Pañcat, etc - हतय

शीत्य , सीत्य (in this sense more usually)

(the earth) पराहत RV 5.56.3 .

tilled ground कर्मभू f L , कर्मिणाः Lt.

with the plough फालकृष्य mfn MBh .

tilt vb निर्वृ निर्वृ नाति ApSr .

timber n दारु m n RV, A¹, TS, Br, Up, Mb, R,

etc (m only Nariv 15522) - काष्ठम् - दलिकम् L

- वनस्पति m RV, VS, Br , वनम् (once वनः R 5.50.

21) RV , विसारः W .

burnt timber निधापकः cutting t. वनच्छेदः W

fire made with thick pieces of timber रथू ल का ढा दह m

रथू ल का ढा दिम m L good t. उहु m RV the lower t

of a door दिला L , दिलि f w - a piece of t. का ढम

SBr, KatySr, Mn, etc a piece of t. at the side of a door

लु क वा ली - L a plough shaped t. (used in the constru-

ction of a house) लाडु लम L t. not dry आदि का ढम

the t. of a roof वाडि. f two pieces of t. at the

side of a door सपल्यो f du the upper timbers of a

house वेडा: AV, etc .

time of कालः, (ifc f आ RPrāt) AV 10.53 * 54

SBr, etc — समयः (ifc f आ) Bh, Kāv, etc, (as destr-

oying all things) कालः (ifc f आ RPrāt) , (as

leading to events, the causes of which are imperceptible to

the mind of man) कालः (ifc f आ RPrāt) Bh, etc,

कालिकता कालिकत्वम्, कालकृतः L - प्रसङ्गः

Bh, Kāv, etc, प्रस्तावः Kāv, Pañcat, Kathas, Hit - निभू

or (Ved) निभू mW — वासरः Hit (v.l. वार)

-दिष्टः L - तिथः L - जगदाधारः - अवाधि

m L — साम्यम् MBh , सवनाः m pl BhP , सबसंहारः

R , समूषकः L , वञ्चयः (only L) , विद्यु m

विधि m L — मोक्षः L — करणम् Kum (person-

ified as the Creator) भुवनप्रणेतृ m VarBrS, Sch — अखण्डम्

L , अखण्डनः L , अध्वन् m Buddh & Jaina — अनेहम्

m Balar, BhP (in music) (regarded as of 3 kinds viz

druta ' quick ' madhya ' mean or moderate ' and vilambita,

' slow ') त्रयः Kālid, Pāsar, Pāncat ,etc — शिवः L

— शामः L .

II अपष्टु m L , अमतः L , अमाति f in ,

अमसः L → कः L , कटः L -- धूकः L - जहकः

Un, Sch — जिज्ञि m Un 5. $\frac{49}{50}$ — तु m L — नेमः —

पञ्चयु m L ७ पीयु m L — भवनाः Un 3.128, भसद्

f L , भसनाः L , भूकः भूकम् (Un 3.41 , Sch) L —

मः L — यातु m L — रमति m (only L)

-- वरुथः L — स्यमीकः L — हरिमन् W .

सवनम्
according to the time प्रसङ्गवशात् ind M , यथा ५

ind DhP , यथाक्कात् ibc ind KātyŚr, etc , यथासमयम्

ind MBh, Prab accustomed to beat t. in music कालशौलः

mfn Gaut 15.18 after some t. कालान्तरेण, कालान्तरात्

ind MBh, Pāncat , काले याते all destroying t. दुष्कालः

R all destroying t. in the form of Yama कालान्तकसमः

MBh 3, R, कालान्तसमः R 6.80.3 allowing t. to pass away

कालक्षेपः Megh, Pāncat, etc always in t. काले काले

MBh 1.1680, Ragh 4.6 an auspicious t. सुदिनत्वम् RV any

period or t. which connects parts of the day or night or

fortnight (e.g. morning noon, evening, new moon, the first

or 13th day of the fortnight, full moon etc.) संधिवेला

W appointed t. समय; (ifc f आ) MBh, Kāv, etc at

all times विखदानीम् ind RV, A, ĀsvŚr, विखह विखहा ind

RV, AV, विखथ (ŚāṅkhŚr) विखथा (RV, etc) ind

विखध विखधा ind RV, चिरेण instr ind Prab 2.

23

-- at any time कदा पुनर्, सदम् ind PV, AV, ŚBr,

24

Vant at a t. समना ind RV at a wrong t. दुःसमम्

ind (ग तिष्ठद्वादि) at both times (i.e. before and

after a meal) उभयतः कालम् in Gar at every t.

कालकालेषु R at that t. तेन समयेन at the appointed

t. समयः (ifc or ibc) समये ind at the fourth t.

चतुर्थे पण्ये at the proper t. अङ्गुष्ठा ind RV, AV, TS, etc

at the right t. स्वकाले ind SankhSr, Mn, etc at the same

t. समयम् ind PV, Mh at the t. of समयः ifc

or ibc) समये ind , उप ind (with loc) at

the usual t. यथाकालम् (ibc) ind KatySr, etc at the

very t. अङ्गुष्ठाः ind RV, AV 9.5.13, S at the wrong t.

अपवर्गि ind Kir at this t. रह ind P, etc, एतद्

ind A, VS, etc at 2 times द्विकालम् ind ĀpŚr, Sch at what

time यदा ind P, etc bad t. द्विकालः R ' bearing

t. ' कालक्षम mfn Sak beating t. इतः L belong-

ing to all times सर्वकालिक mfn Āpast, Bh, etc , सर्व कालीन

mfn belonging to ancient t. प्राक्कालीन mfn W belong-

ing t any particular time कालीन mfn (only ifc)

belonging to former times प्राक्कालीन mfn W belonging to

the present time सुतकालीन mfn belonging to the t.

fit for generation अस्त्य mfn RV 10.183.2 (in music)

breaking t. वित्त mfn Samgīt' causing of good

times सुमिक्षाकर सुमिक्षाकारिन् सुमिक्षाकृत्, सुमि ^{क्षान्}

mfn VarBrS consisting of seven t. seven सप्तसप्त

mfn Cat connected with time कालिक mf(Pān 5.1.108

) n Bhāshāp , कालिक mfn Bh 1.5629, R contiguity

in t. उप ind depending on t. कालिक mf(इ

Pān 5.1.108) n Bhāshāp , कालिक mfn Bh 13.52ff

deposited (by a giver) for a certain t. कालिक mfn

Yājñ 2.58, Mn 8.348 desirous for a long t. विरोत्सुक

mfn Kathas a division of t. भागः , कालिका

(- काल) , (1800 of a day or 0.8 minutes) काल

Comm on VP , (6 Kshanas $\frac{1}{2}$ Muhurta) हारिका L ,

(1 minute and $32\frac{205}{301}$ seconds or 8 seconds) काल

BhavP , (said to be $\frac{1}{900}$ of a day of 1.6 minutes) काल

Mn 1.64, Hariv , (2 minutes and $26\frac{54}{201}$ seconds) काल

~~Sus~~ Susr (in music) double t. (?) द्विलयः Vikr 4.

35
3- drinking the libation at the right t. असुपा
36

mfn RV during a long t. दीर्घकालम् Mn 8.145 a fabul-

ous period of t. कल्पः VP, BhP, Rājat, etc fixing a

t. कालकरणम् fit for a particular moment of t.

सात्वतिक mf(आ, इ) g काइयादि) n MBh 3.22.

20 fit t. अस्तु m (Un 1.72) RV, AV, VS for a

certain t. कालम् acc ind for a long t. दीर्घरात्रम्

ind alit, Divyāv for a very long t. अतीचिरम् ind

, चिरतर mfn Compar, Bhartr 3.13, Amar for the

fifth t. पञ्चमम् ind Br, Un 8.125 ' from t. to t.'

कालेन कालम् Divyāv a great cycyle of t. महाकल्पः

MBh, Pur, Buddh happening at that t. तात्कालिक mf (आ)

इ ग काश्यादि) n Sūryas 8.12, Gol 7.27, R 7.36. ⁴⁵
46

happening at the same t. तात्कालिक mf (आ, इ ग काश्यादि)

n Pāsār 2.38, Pratāpar, Mn 7. ¹⁶³ --- happening the 2nd t.
164

हि लीयक mfn Pān 5.2.77, Kās' happy t. सुदिनम्

Naigh 3. incomplete t. अपूर्णकालः in former times

चिरम्
पूर्वकल्पे, पूर्वकल्पेषु ind MBh, Kull in good t. प्राक् +

ind Bh in good t. for समयः (ifc or ibc) समये

ind in proper t. अडित्वयावत् mfn RV an instrument for

beating t. विताली L in that t. तावता instr ind

as, Kathās 10.24, Bharat , तावत् ind RV 10.88.19,

SBr 1, Mn, etc in the course of t. काले गच्छति ~~रिख~~ ,

कालतः ind Kathās 6.101 in t. काले loc ind RV

10.42.9, SBr a kind of division of t. मध्यमोत्तरवातः L,

मुहुतः मुहुतम् SBr, etc , लेखाः L , (10 Trutis

1
lava) लेधः Pur a kind of instrument for measuring
3

t. मयूरः Suryas a kind of machine to indicate the t.

with the help of water सरीसङ्गम् Sarvad 15.31' , Gol 11.8,

Sch, घटिकासत्रम् Pancat 4.1. $\frac{8}{9}$ a kind of measure of t.

($\frac{1}{60}$ Ghati) पञ्चम Ganit , (100 Trutis $\frac{1}{3}$ Lava)

लेखः Pur (in mus) a kind of t. कन्दः, कन्दम्,

कन्दपः knowing the fixed times कालज्ञानम् mfn L

knowledge of the fixed times कालज्ञानम् Hyot, VP know-

ledge of t. बृहत्कालज्ञानम् lasting to the end of t.

मिन्

कल्पान्तरस्था mfn Hit 1.50, BhP last in t. अन्य

mfn later in t. कालावर mfn Vop 3.37 the length of t.

required to pronounce a short vowel मात्रा RPrat limit

of t. मेला SB¹, etc long t. द्युभिः and अद्युभि

RV loss of t. कालक्षेपः Megh, Pāncat, etc a measure of t.

1 - Muhurta नाडी Var a method of determinating the t.
2

from the shadow उज्ज्वलकालः SiddhSir a method of reckon-

ing t. बाहिरपत्नम् (with ज्ञान) Suryas ' the mirror of t

कालादशः morning t. प्रातःकालः Hit, प्रातःक्षणः Pāncat

musical t. तालः (Siddh napuns 25 Sch) वश, etc near

in t. आसन्नकालिक mfn Pān 5.4.20, Sch not happening

in the right t. आकालिक mf(इ)n Mricch, Km 3.4, etc

occurrence at all times सर्वकालम् Ganar occurring

before the t. (as an eclipse) बेलाहीन mfn VarBrS

one's own t. स्वकालः one who does not keep to the

right t. भिव्वाकाल mfn SankhGr one who has no more t. to

live निष्कालिक mfn Bh 3.3628 (g निरुदकादि) one who

has reached his t. of death) आसन्नकाल mfn one who

knows t. and place पारलिक mfn L one whose t. has

come प्राप्तकाल mf(आ)n Bh, Yāv, etc out of t. निरा

mf(आ)n Hcar 'the overseer of t.' (the sun) का

MBh 3.152 a partic short space of t. केशः L a part-

icular t. o the day at which any religious act is impro-

per (half a watch in every day) कालवेला L passing

away of t. कालात्ययः Mn 8.145, R a period of t. घटी

Sch on Yājñ 2.100-102 & on Sūryas 1.25 a person's t.

बोरकः HPari; s posteriority (in t.) अपरता अपरत्वम्

the present t. वेतमानम् Kāv, BhP proper t. समयः

(ifc f आ) MBh, Kāv, etc , स्वकालः real (said of

division of t. in practical use) मूत mfn Sūryas

(IW 177) relating to a later t. परकात् mfn WPrat

relating to a particular moment of t. तात्कालिक mf(आ, ई

६ काश्यादि) n MBh 3.22.20 relating to a particular t.

मौलिक mfn BhP relating to a t. n. ar at hand मौलिक ओसब्ब

Pan 5.4.20, Sch relating to any particular t. कावर्ज

mfn (only ifc) relating to the former times पौराणिक

mf(ई) n MBh Hariv, R, पौराणिक mf(ई) n Kāv, Pur, Susr

relating to t. कावर्ज mf(ई Pan 5.1.108) n Bhābhāp

the ruler of t. ' कोलाध्यक्ष: MBh 3.152 the śakti of all

destroying t. कावडाक्ति f Vcar the same t. प्रमुखम्

Pratap ^{side} differeal t. तार कामानम् VarBrS 98.2 since which

t. यदलाक्ष in Bham slow t. in music) तालम्

L Sch story beginning t. कथारम्भकावः Mit suitably to

the t. सममानुसारेण mfn ind MW suited to the t. समसोऽ

mfn bhP taking place at all times (as marriage) सानकावः

mfn AsvGr this t. यामन loc the t. after the cour-

ses (^{favourable} ~~favourable~~ for protection) अङ्गु m (Un 1.72)

Susr, MBh, "n, etc t. after t. अनुवारम् ind t. appoin-

ted for any action (esp for sacrifices and other regular

worship) ऋतु m (En 1.72) RV, AV, VS the t. appointed

for anything वारः MBh, Kāv, etc the t. arrived

प्राप्तकालः Bh, Kāv, etc, प्राप्तकालत्वम् KāvSr ' t. at

which cows are let loose ' (day break) गोविसर्गः R 7.3

9, गोसङ्गः L, गोसर्गः AV, Paris, Susr a t. at which

neither stars nor sun are visible समयाध्युषितम् M the t.

at which the fire is kindled अग्निवेत्ता ĀsvGr ' t.

devourer ' (N. of Śiva) कालभक्षकः t. fit for generation

अस्तित्वम् AP 2.5.17 the t. fixed for anything वारः

MBh, Kāv, etc t. for action कार्यकालः R 1.30.12, etc ,

क्रियाकालः the t. for a Soma libation सवनीयकालः

SankhSr the t. for libation सवनकालः ; SBr t. for sacri-

fice यज्ञकालः Lāty t. going on काले गच्छति a t.

hear ' (a long t.) कालयुगः MBh 2.1329 ' t. interest

payable i.e. weakly monthlyannually etc but most usually

computed by the month कालिका वृद्धि ' a t. man ' i.e.

(in astrol the figure of a man's body on the various limbs

of which the twelve signs of the Zodiac are distributed ३२

for the purpose of foretelling future destinies. कावनेरः

Comm on VarBr the t. of autumn शरत्कालः Kāv, Pur,

शरत्समयः Vās t. of birth उत्पत्तिकालः t. of day वेला

SBr, etc t. of death कालः ifc f आ RPrat) the t.

of fruits फलकालः MW the ' t. of heat ' (summer)

निषाद्यकालः MSh, Kāv ' the t. of Saturn ' (a partic t.-

of the day at which any religious act is improper) काल

वेला L the t. of Satya सुत्याकालः Nyāyam the t.

of the Agni hotra अग्निहोत्रवेत्ता JaimUp the t. of the

menses पुष्यकालः Susr t. ~~xxx~~ of the world कालः युग

(ifc f आ-RPrat) Rajat युग the t. on which the offspring

of the sky (see garbha) shows the first signs of the life

(195 days or 7 lunar months after its first conception)

गर्भावसाः m pl VarBrS 21.5, गर्भकाल, गर्भसमय

the t. personified उद्भेदेवता L the t. pointed out by

astrologers as auspicious लग्नकालः, Rathās, लग्नसमयः

Pāncat, लग्नवेला Rathās, Hit t. reckoned from full moon

to full moon उत्तरकालः ' t. ripening ' (the change of

t.) कालपरिपाकः Balar ' Times act ' (death) कालक्रमेण

n R 6.72.11 ' t. ordinance ' (destiny fate) कालनियोगः

W the t. when cows are collected for milking संगवकालः

(aimBr) संगववेला (ChU_n) the t. when grazing cows

are collected for milking or when they are together with

their calves) संगवः RV, AV, Br, ~~GrS~~ the t. when the

fruit of the jujube becomes ripe बद्धकुणः g पील्वादि

the t. when the sun begins to cast shadows over the east

or when shadows are cast in an opposite direction आवर्तनम्

unable to bide one's t. अक्कालसह mfn unfit t. असमर्थः

mathās, tenīs unit of t. मात्रा sār, sārīngs unity of

t. ऐक्यकाल्यम् Jaim unseasonable t. अतीर्थम् BpP

unsuitable to the t. अप्रसूत mfn until the same t.

on the following day अक्कालम् ind Āp, Gobh, etc versed

in t. an measure साम्यता विवरम् mfn Bh 2.131 (B) who

never has t. for anything बहुकरणीय, बहुकारणीय mfn L

without loss of t. अपरिहीणकालम् ind sālār a wrong place

an t. अदेशकालम् wrong t. अकालवेला - विताल -

valac .

to accounce the t. कालरा Nom कालराते

Dhatur 35.28 (v.l.) to count declare the t. वेल् -

cl 10 वेल्गती Dhatur 35.28 to let ~~pass~~ t. pass

अतिवह caus अतिवाहयति - समयाक समयाकराते

Pan 5.4.60, कालक्षेपंक to lose t. समयाक - समयाकराते

Pan 5.4.60, कालक्षेपंक to spend (t.) परिगम -

caus परिगमायति Pash 8.91 to pass (t.) परिगमा -

caus परिणाययी Bh .

time being प्रसूयमा

Pratāp

मवाना

m Un 3.

50 .

timeliness n कालता Ghat .

timely adj सामीयेक Malav, Kir - काल्य f(आ)

Pan 5.1.107 .

गुण कलः
times n काल्य (ifc f(आ)) with numerals सु

ind at the edn of the numeral or numeral adjective) --

वेल्म ifc after a numeral .

dra n 12 times (as water) द्वादशगृहीत mfn SBr

fifteen t. पञ्चदशकृत् ind Lāty a hundred t. longer (as

a night) शतगुणैः mfn Vikr innumerable t. अपरिमितकल्पः

ind 'Ar more than a hundred t. शतगुणाधिकम् ind MBh

9 t. जैवधा ind AV, Up, etc , जैवकल्पः ind Vedāntas

proceeding at 5 t. पञ्चावर्ग mfn Kātyār seven t. सप्तवर्गम्

ind SarngS , सप्तधा ind Bāgh 10 t. repeated दशवार

mfn Pāncar 1.8.31 the 3 t. त्रिकात्म SvētUp, BhP 5, Rāmāt-

Up - वारंशीन् - वारत्रयम् the three t. i.e. past

present and future कालत्रयम् कालत्रितयम् 24 t. चतुर्विंशति-

हस्तः ind ApSr .

timid adj I भीरु f(5) RV, etc, भीलु

भीत RV, etc भीयातु Ratnāv - भीतिमा

Hā y, सभीवि MW, भयशील MW, भिरान् AV

भीलु L भीलुक, भीरु - भैल (only L) --

कातर f(आ) R, Mricch, Ragh, Megh, Sak, Pāncat, Hit,

सकतर Bh— असुर Un, Vr, प्रनु (Pān 3.

2.140) Bhatt 6.7, Pājat 5 ससाधवस Sis, Ratnāv —

सशङ्क f(आ) MBh, Kāv, etc, शङ्किन् MBh, Kathās,

शङ्कितमनः MBh— वीकित Mricch 1.16, Ragh,

Megh, etc - सचकित Ratnāv, Amar - दस्ति L - दरक

L - कश्मल f(आ or ई) - अत्रौद f(आ) अत्रागव

f(आ) - लज्जातु Ratnāv (in love) चामरीक Mālatim

-- विकृत - f(आ) Megh, 'Sis -- दीन - हरिणहृदय L

हीन MBh, Kathās .

II अपोगण्ड L - काकरुक - क्रवण (NBD)

फुडुड

RV 5.44.9 - क्वम् L .

naturally timid निसशिखी Mālav o t . one .

गीर f uoc over t. अकिस्नु t. as a crow किकशिखी

Bh a t. Brāhman भयब्राह्मण. L . by day दिनाभीत

' t. hearted ' (a deer) भीरुचेतस् m L t. language

निलुपितम् BhP a t. man भेकः L भीरु a t. woman

भीरु f Kāv , कामेनी L very t. पोरकातर

Mātkam , भीरुभीरु Hariv , (a sort of dung beetle)

महाभीरु m L a woman with t. eyes कातराक्षी

timidity n भीरुता, भीरुत्वम् Kāv, Rājat, Susr. —

कातरम् (in सकातर), कान्तरता, कान्तरत्वम्

Sak, MeghR, Pāncat, कात्योम R, Raah, MBh क्लेशम्

MBh, P, BhP, Hit — विकृक्ता, विकृक्त्वम् MBh, Kā, etc — हो

VS, etc — चाक्त्वम् Mricch, etc अग्रतीर्णा Vyāyad.

excessive timidity भीतिशून्या t. personified

as daughter of Daksha and wife of Dharmā (डी) VS, etc .

timidly भीतम

ind Siksh .

acting timidly भीत चारेन mfn R walking t.

भीतकालीन mfn Bear .

imingila swallower भीमहिलगिलः (Pan 6 , 3.70

Wartt 7, Pat) Balar 7.53 .

a multitude of timira plants तिमिर वनगु g ६, भाद

Pan 8.4.6, Pat .

' Timi receptacle ' (the ocean) तिमिर वनगु L .

' Timi swallower ' (a large fabulous fish) मिमांसा

Kārand 1, मिमांसा (Pān 6.3.70, Vārtt 7) MBh, BhP

2, Vcar 6 .

timorous adj भीरुः Bh, Kāv, भीरुः Sukas,

भीरुः = क्रौञ्च f(आ) MBh, Mricch, BhP, etc .

of a timorous disposition भयशील MW .

to be timorous क्रौञ्च cl 10 क्रौञ्च Bh 6.4334

(v.l.) Kathās 104.126 , क्रौञ्च - cl 1 क्रौञ्च hārup 10.

tin n I अपु - n (1.177, Kās) AV 11 .3.8, VS

18, Kapisht, Ch p, Mn, etc, अपुलम L Sch, अपुषम

L Sch, अपुषा n TS 4.7.5.1, अपुषम L, अपुषम

Gal - नागम् (नागः L) Bhpr - कस्मैम् L -

कुरूप्यम् L - रङ्गम् (रङ्गः) L - वङ्ग, वङ्गम्

L - धैतद्व्यम् L .

II आनीक L - आपुषम् L - आग्निनकम् L -

कुटिलम् W - गिरिसार L - गुरुपत्रम् L, गुरुपत्रकम् Gal

पिनाम् L - चक्रसंज्ञम् L - चिन्त - चिन्तकम्

Npr ज्येष्ठम् L - तमसम् L - तीरः L - तीव्रम्

Un, K - नागजम् L - नागजीवनाम् L - नागनामकम् L

परासम् L - पाणिरः (only L) - पिच्छम् L, पिच्छेन

mfn Susr - प्रोक्तम् L - प्रकम्बः W कथितम्

(prob) n Kālac - बाष्पितः (only L) - भुजम् Kālac

भुजम् L - मधुकम् L - मधुरम् L - मुखभूषणम्

L - मृदुलम् L - योगेष्टम् L - रजस n L - वक्राख्यम्

L - शठम् L - शपठ mfn L - शोभनम् L - ~~शोभनम्~~

सलवणम्

L - सिद्धम् L - सुरेभम् L - हिमम् L - हेमजम्

हीकु m L - होकु m L .

any alloy of tien and copper कंसारी n L : foe

of t. (orpiment) गगजीवनडाभु m L (said of) a

kind of t. खुरक mfn Bhpr 5.7.30f : 26.71 made of

t. प्रापुल mfn (Pān 4.3.138) Kād the metal t. स्वर्णजम्

L a particular preparation made of t. स्वर्णवङ्गः L 'royal

t. (silver) राजरङ्गम् L .

the plant Morinda tinctoria अरुण .

tinge vb कीर cl 10 कीरगद thatup 32.98 -

पिंजरा cl 2 पिंजरे thatup 24.18.20 .

to tinge with various hues कल cl 1 कलत -

thatup 10.17 .

tinge n अङ्गः RV .

a slight tinge of doubt संदेहगन्धः RV .

tinged adj अङ्ग (√अञ्ज) - संमरञ्जित - RV,

संमरञ्जित .

tinkle vb. शिञ्जत cl 2 (Dhātup~~xx~~ 24.17 शिञ्जे-

(according to top also cl 1, 10 शिञ्जते, शिञ्जयते) RV, etc

क्वण cl 1 क्वणाति Amar, Kathās 85.25, Hit —

रक्णरक्णाथ रक्णरक्णायेते BhP 5.2.5, VārP, Introd —

झणझणाय Nom A Malatim 1. $\frac{25}{26}$, Kād. Hear .

tinkle n शिञ्जा Hear, सिञ्जा, शिञ्जः -- घड

ind (onomat) Kāth 24.7, ŚBr 14 .

tinkled ad शिञ्जित Hariv, Kāv, सिञ्जित ..

caused to tinkle स्वणस्वणीकृत Hear 5.1 .

tinkling adj शिञ्जित् L, शिञ्जित्, शिञ्जान्,

शिञ्जित्, शिञ्जित Hariv, Kav, शिञ्जित्,

(as of the ornaments worn on the hands and feet)

आशिञ्जित् Kum - शण्डशण्डायित् Uttarak 5.5, शण्डशण्डित्

Viddh, HParis - शण्डशण्डायित् Kād, Hcar - कलकलवत् Amar -

(as an anklet etc) मुखर f(आ) Mricch, alid .

adorned with tinkling ornaments कङ्कणभूषण L

making a t. sound सङ्गण Pharnas pleasant with t.

bracelets शिञ्जित्कलसुभग Negh t. excessively विशुद्ध

av. Kathas a t. ornament सुद्रघण्टिका सुद्रघण्टी L the

t. sound (of a bell) खड्ग W, - दा: L (esp)

the t. sound of silver ornaments on the ankles or wrist

शिखा Hcar शिखा: शिखा - t. with

आराविन् ifc, Mālav .

tinkling n शिञ्जितम् MBh, R, etc उगशिञ्जितम्

R, Viddh - शणशयारवा Kathās 25 .

making a tinkling शणशयारवाकारिन् Pracand the t.

of anklets मञ्जरिकणितम् Kāv. (esp) the t. of metallic

ornaments शिञ्जितम् MBh, R, etc the t. of ornaments जीवा

not tinned अत्रपु, अत्रपुस mfn MaitrS, Kāth, KapS .

tint लणः (लणम g अधिचादि) (ifc f अ॥)

MBh, Kāv, etc - रागः (ifc अ॥ or इ) MBh, Kāv, etc .

tinted adj. राञ्जित MBh, Lav, etc, अभिरञ्जित R.

variously tinted (said of the dawn) रोजनी

RV 5.80.4 .

fruit of tintidika तिन्तिडिका Susr 1.4 .

tiny adj सुद

f(आ) AV, VS 14.30, TBr 3, SBr,

ChUp, AitUp, Yājñ, etc .

to tip over(a vessel) अभिविज RV 1.162.15 do t.

with प्रतिरु caus परिहारगते (instr) Susr .

tipped with शेखरित mfn (comp) siS well t. (as

an arrow) सुमुखीकृत mfn BBh .

tip n अग्रम् - शीर्षम् Hariv, Kav (of

a blade of grass) — प्राज्ञः प्राज्ञम् life f आ Kaus - प्राज्ञः

जसम् TS, Br .

the finger like tip of an elephant's trunk अङ्गुलि

f अङ्गुलि () having a dry t. शुष्कग्री mf (अ)n TS, Br, SrS

having the tips of the ears stiff स्तादोर्वकर्ण mfn BhP

having the t. turned some what east and somewhat north

प्रागुद्गात्र mfn ~~xx~~ ĀpGr (Sch) having the tip turned

eastward प्रागग्र mf(आ)n GrSrS, BhP having the t.

turned forward प्रागग्र mf(आ)n GrSrS, BhP having tips

(as rays) केशिन् mfn (Pān 5.2.109) RV 1.140.8 & 151.

6 , (as rays or flames) केशिन् mfn (Pān 5.2.109)

RV 1.140.8 & 151.6 the tip of an Arka bud अकसमुद्र

SBr the t. of an elephants tail पेयकः Var the t.

of an elephant's trunk केशम L, अग्रहस्तः Vikr,

गण्डूषः L t. of anything मुखम् (मुखः g.

अर्धचादि ifc f आ. ई) VS, Br, Bh, etc the t. of a

pole प्रधुरम् ĀpŚr the t. of a scorpion's tail मलम्

L (v.l. अल) the t. of the finger अङ्गुल्यगम् ŚBr the

t. of the breast विष्णुगम् (ifc f ३॥ or ई) निष्णुगः

(g अर्धचादि) BhP the t. of the ear पालि f (in

most meanings and ifc f also) Susr, धारा L,

पालिका L the t. of the finger अङ्गुलिमुखम्, अङ्गुलिमुखम्

the t. of the foot शिरवा L t. of the nose (?)

ध्रुवः L t. of the tail पुच्छग्रम् Wit the t. of

the thumb and middle finger brought in contact so as to

pinch etc कूर्चः L, कूर्चम् W t. of the toes

प्रापदम् RV, etc t. of the tongue अग्नौहम् VS the

tips of the fingers तीक्ष्णम् Mn 2.59 — (fingers) with

extended t. प्रगर्हिताग्रम् mfn Cat with the tip साग्रम्

mf (ॐ)n ŚBr, KātyŚr .

tippling n मद्यपानः - Sis, Kir, Pharnasarm .

repeated tippling मरवलः . L .

on tip toe - प्रपदेः - ind - पादाङ्गुष्ठाश्रितावपि mfn 100

standing on t. - पादाग्रस्थित mfn Ratnav , सम्प्रपदान - n pl

tire vb श्रम caus श्रमयति श्रमयति - Kām,

Hariy, Subh, पारेश्रम caus पारेऽश्रमयति Naish शे

caus उत्परीयति (उत्परीयति ep. also उत्परीयते

MBh 13.4694) Bh, Sak 3.14, Vikr, VarBrS, Sāh - द्राघ

cl 1 द्राघते .

to become tired श्रम cl 4 श्रमयति (rarely श्रमयत

and ep. also श्रमयति, श्रमते Ved, श्रमयति, श्रिभ्यति and cl 9

श्रमयति) TS, SBr, etc , - अल्क्ष्मिभू Bhpr to be t.

श्रम cl 4 (Dhatup 26.95) श्रमयति (in later

language also अमाते, अमते) RV, etc , - द्राघ-

cl 1 द्राघते to be t. of doing anything अम- cl 4

(Dhatup 26.95) आम्याते (in later language also आमाते,

अमते with inf) RV, etc to feel t. हे cl 1 अम्याते

(ep. also अम्याते cl 2 अम्याते MBh 3.13730, 13.7365)

MBh, Śantis, Bhatt , - स्विद cl 4 स्विद्यते (rarely P MBh 2.

2428, BhP, Bhatt) R, Śak, Pāṇcat, etc to make t. स्विद्

caus स्वेदयति (rarely Ā BhP 2.5.7) Mricch 9.10, Megh

tired adj श्रान्त RV, etc - क्लान्त MBh, P, Śak,

negr, etc - रेवेदिन - Balar 6.49 - आभेयस्मिन् MBh 1.4489

लन्द्रालु (Pān 3.2.15) Susr, लन्द्राविन TAr 4.7.18 -

अल्स f(आ) ṣBr, AitBr, etc - शालस Ritus , -

निरुद्धशमवृत्ति - प्रलीन AitBr श्रोत्रे विन - MBh -

वायु RV 7.91.1 .

becoming tired क्लमिन् gana शमादि having t.

looks अल्सरोक्षण f(आ) Rājat making t. श्लपन

Bhpr not too much t. नातिश्रान्त MarkP one who feels t.

गतात् " soon t. अत्यप्रान Susr t. of परिश्रान्त

(ifc) Mn, MBh, etc., नष्टि (instr) HParis very t.

सुश्रान्त Cān (v.l.) Pāncat , - परिक्लान्त MBh .

to be felt tired गतानीय - Pān 6.1.45, Pat .

having black tires (said of Agni) कृष्णपानि

RV 8.8.2 having good t. (said of wheels) सुपानि

AV having strong t. (as the Martus) वीडुपानि, वीळुपानि

RV the tire of a wheel पव्या- RV , (esp a golden t.

on the chariot of the Asvins and Varuts) पानि m RV,

AitAr .

tiresome अवसादक mfn L .

not becoming tired असाद - Rājat not getting t.

अमृष्ट RV 3.25.4, 5.43.1 & 7.76.5, अमृष्ट ,

अमृष्ट f(उण) RV not making t. अमृष्ट RV 7.76.

the tiring-room नेपथ्यम् towards the t. नेपथ्या -

भिमुखम् ind Sak, Intro .

relating to a Tirtha तीर्थ mf(इ)n g शुण्डिकादि

& शुष्मादि a T. more sacred than तीर्थतमम् (abl) MBh

3.7018 a T. of the Vaishnavas वैष्णवतीर्थम् Cat .

tissue n अत f BhP 2.10.1 .

' Tithi -leader ' (the moon) तिथिगुरु L .

Tithymalus antiquorum क्षैरदार - m Car 7.10,

क्षैरदार (which yields a caustic milky juice)

चटुदुग्धिका L - गण्डीरी L - गुल्मा L - दण्डाक्षकः

L - भ्रूः L - महातरु m_L - व्याघ्रगर्वाः L .

title n उपोद्देशे m , उपोद्देशे m L , उपोद्देशिकारः

उपनाधिकारः Mn 11.69 - श्रुति f Kavyad 2.331 - संज्ञा

(ifc fआ) Nir, Mn, MBh, etc - श्रुत्यादि f MBh 1.14, R 3.4.17

- शब्दः also शब्दम् in Dhyānab'p, ifc fआ Mn, MBh, etc

etc नामद्वयम् RV, etc - अभिधानम् - अभोदो f L

उपदेशः - Uttaran, उपदेशः MW .

addressed by a title चादिना mfn anyone who

claims the t. of king राजमात्र mfn SankhBr, Car, Divyāv

bearing the t. of शब्दमान mfn (ifc) Ragh having a t.

सप्रमाण mf(अ)n R having only the t. of lord remain-

ing प्रभुशब्दशेष mfn Ragh independent of a written t.

आगमनिरपेक्ष mfn a kind of t. रोना Sāh modern t.

of honour conferred by Suramaden kings जाहादुरः a t.

given to kings (e g to an old king in the south of Tambu

dvipa) गजपति m Rasik 7.3 a t. in law मार्गः

Mn 8.3.9, etc a t. of honour विशेषणपदम् Mudr a t. of

legal procedure व्यवहारविषयः, व्यवहारपदम् Yājñ the

t. of man पुरुषोक्तिः mf W a t. of respect use by humb.

persons addressing a prince भट्टः t. to a sovereignty

राज्याधिकारः MW a t. to respect मान्यस्थानम् Mn 2.

136 .

the female of the Tittibha bird टिट्ठिभी R (६) 2.

8.43 .

' pupils of Tittiri ' (the Tai-tiriyaś (a school of

the Yajur-Veda) तैत्तिरीयाः m pl Pāṇ 4.3.102, R 2.32.15, ५

VP, etc sprung from the sage T. तैत्तिरीय mf (इ) n Mn K.

tnesis n अनानुपूर्व्यम् RPrāt .

the manner of constructing a sentence with anānup-

urrya tnesis अनानुपूर्व्यकृतिः a word which in the Pada Pāṭha

is divided by the mark of t. इ इति mfn RPrāt, APrāt .

to आ with a following abl) PV, AV, etc , (incl ding

the object named) आ (with acc or abl or forming an

adv) आ (no including the object named) आ (with acc

or abl or forming an adv) आ As a prep with a preceeding

acc) RV— आभि ind (as a separate a verb or preposi-

tion) (with acc) , आभि ind (a prefix to verbs and

nouns) , समाभि ind (acc) MBh — समुद्देश्य ind (with acc

) MBh, Kāv, etc — सकाशम् - समीपम् (with gen or ifc)

समीपतः (with gen) R, Pāncat — अतः (so at the

end of a $\bar{p}ad_2$) or usually अन्तर् ind Ved — अनु ind

(as a separable prepositin with acc) Pān 1.4.85 — पानि

ind RV, AV, (with gen) — पारे ind RV, AV .

a fine from five hundred to a thousand panas सहस्रपानः

~~त. the back~~ त. the back पृष्ठतः ind t. the gods

देवता ind RV, VS, AV, SBr .

to and fro इतश्चेतश्च - वि ind RV, etc walk-

ing t. and ~~for~~ fro अन्तादन्तं परिक्रम्य MBh .

tobacco तमाळः Sikshāp — ताम्रकूटः ताम्रकूटम्

धूमपानम्

tobacco smoking कलशः १ L .

today अद्य ind.

after today अद्यप्रभृति ind beginning t. अद्यावधि

mfn ending t. अद्यावधि mfn extending over t. अद्यातन

mf(ई)n , अद्यातनीय mfn from t. अद्यप्रभृति ind,

अद्यतः ind Dhūrtan , अद्यावधि mfn likely to hap-

en t. or tomorrow अद्यश्चोत्तरा mfn Pāṇ 5.2.13 referring to

t. अद्यातन mf(ई)n , अद्यातनीय mfn till t. अद्यावधि

mfn t. 's sacrifice अद्ययज्ञः ĀpŚr , Sch .

~~toddy~~

toddle

vb

बिहूछे बिहूछे' sBr .

toddy

ताली

w

ताल गमे

VarBrS, 50.24, ताली

toe n अङ्गुरि f, अङ्गुरी (L) (for अङ्गुरी) AV

— पादशारवा L — शालाका Vishnu, Yajñ .

the corresponding toe प्रदेक्षिणी GrS, Wh, etc, the

great t. पादाङ्गुष्ठः Wh, पदाङ्गुष्ठः Wh, एवदाङ्गुष्ठः Wh,

— एवदाङ्गुलि f Wh, अङ्गुलि f, अङ्गुली, अङ्गुष्ठः having a

redundant t. अतिरिक्ताङ्गुलि m'n a redundant t. अतिरिक्ताङ्गुलि m'n

touching the ground with the toes पादाङ्गुष्ठप्रिताननि m'n

toe-nail n पादनाखः Cat .

toe-ring पादाङ्गलिकम् L .

together I सहितम् ind MBh, साधर्मि

ind ŚBr, etc — साकम् ind RV, etc — अमा ind

(chiefly Ved) Pāṇ 3.1.122 राम् ind RV, etc,

समाख्या ind RV, MaitS, सम्यक् ind RV, MBh —

सया ind RV, VS, TBr — साचि ind ŚBr — युगपद्

ind GrŚrS, etc — लौगपद्येन ind MBh — सम्भूय ind

एकस्थाने (loc) ind Hit — एकधा ind AV, TS,

etc, MBh, etc — ऐक्यम् ind Pāṇ 5.3.44, KātyŚr,

Suśr, ऐक्यतः ind Suśr संयुक्तम् ind ŚvetUp

सकृत् ind W — (taking) ^{हे}समाहित्य ind TBr, Kauś

मिथः ind RV, etc.

II स्तजोषस ind RV - सखा ind, सत्रम्

ind L - समना ind RV - सुप्त ind RV स्मत्

ind RV.

abiding together in महास्थीति f (comp) Naish an

action to be performed ~~is~~ t. सहस्रवर्ग n ĀpŚr appear

ing t. एकपातिन -mfn RPrāt, ĀśvŚr, etc being t. सहभू

mfn Nir 5.5 , सहभू mfn Pat , सहवर्तिन mfn

MW , सहवर्तिन mfn Sarvad , सहभावः Kuval

, समीचीन mf(आ)n RV, TS being t. with सहस्र

mfn सहस्री mfn Kathās , समस्या (comp)

MBh, Hariv, Naish more t. संश्रम ind RV, AV, TS,

ŚBr one who lives t. with his relatives (after partition

of the family inheritance) संश्रम mfn Dāyabh

% 'place where people stand t.' (place of meeting, any

place spot, etc) सधरयम् RV, AV, VS standing t.

एकरथ mfn ŚBr, MBh, Kum, etc t. with सह

ind साहित्ये ind , साहसा (with instr)

, रामम् ind (instr, comp) ŚBr, Mn, MBh, etc , राम

ind RV, etc , साकम् ind (instr) RV, etc , सहत्य

ind (instr) MBh, Kāv, etc , सचा ind RV, VS, TBr

, अपथक् ind , अभिसंता mfn (in comp) BhP , उप

ind , उप ind (with instr.) RV, AV, ŚBr , उपगृह्य

ind p BhP 10.58.55 , उपादाय ind p MBh, Hariv,

Kathās, etc , उपाधाय ind p ŚBr 4 , उपास

P (acc) RV 2.27.7 , मिथः ind (instr) RV, etc ,

युगशरम् ind (instr.) MaitrS, Kāth , सः सः

ind (instr) RV, VS, ŚāṅkhŚr, BhP , सः कृत्वा Bhatt

सः (instr) ind सः ind L , सः

सह-सः Pāṇ 6.3.95, सः सः

ind RV , समन्तम् ind , (simply) सरथम् ind

RV + समन्त (as a prep with instr) t. with a young

or brother समन्तुज mfn BhP t. with Bhima सभीम

mfn MW to with Brāhmans सप्राप्तम् mfn AV t. with

his wife सुमञ्जलि mfn RV 't. with Lakshmi' (happy,

prosperous) सम mfn Nalōd t. with (the god)

सहस्रम् MBh

Brahmā t. with the king सहस्रजित् mfn MBh t. with the

letter ph सिक् mfn TāṇḍBr (सिक्) t. with

(the priest called) Brahman संज्ञिक mfn ŚśvŚr

t. with the reins सुमदं mfn RV t. with the sound

ph सफ mfn TāpBr (सफव) t. with the sound

r सरेफ mfn RPrāt t. with the team सुमदग

mfn AV t. with the troop सुमदुण mfn RV t. with

the world of Brahma संज्ञिक mfn Buddh working t.

सह्यकारि mfn BhP.

to like to be together with समुच्च सुमुच्चानि

(instr) RV.

to be together

संयुक्त

cl 1_ (Dhātup 6.2) संयुक्त

(in RV also

संयुक्त संयुक्त

) RV, AV.

toil vb द्वस्व Nom द्वस्वति .

to toil at शम् cl 4 शम्याते (rarely शम्येत

and sp. also शमति शमेत

Ved शम्याते,

शिम्याते , and cl 9 शम्याति) $\tilde{R}V$, TBr.

toil n श्रमः (ifc f श्र) AV, etc, श्रमणम् -

ŚāṅkhŚr श्रमः Divyāv कर्म R, Kathās, Pañcat

Śak, Hit परिणत Śak कथयित Mn, MBh 3.1472

श्रमः MBh, Kāv, etc रुज् ifc MW श्रमः L

श्रम n RV, AV श्रमी RV, VS.

absence of toil अप्रसारः the toils of the world

संसारपरिणतः BhP.

toilet n प्रावेकमेन - n MBh, R, etc प्रावेकः.

Sih - सिंहः (ifc f आ) Hariv - मङ्गः Var, मङ्गः

f मङ्गः Rājat, Bālar.

making the toilet नेपथ्यगृहणम् Ragh, नेपथ्य

विधानम् Ragh, Śak t. and its requisites प्रसादनम्

(ifc f आ) Mn, MBh, etc a t. room नेपथ्यगृहम् Mālav.

to make the toilet नेपथ्यप्रयोगः, नेपथ्यसंस्कारः

नेपथ्यां कृ, नेपथ्यांग्रह, नेपथ्यां र-यं,
नेपथ्यां विधा-

the art of toilet making (one of the 64 Kalās)

नेपथ्यप्रयोगः Cat, नेपथ्यसंप्रयोगः Cat.

toiling adj श्रमण f(आ or ई) W

श्रमयु RV आरास्ता MBh, R, Hariv, etc

शिश्रमान RV, AV, VS स्वेद W, स्वेदुहव्य RV.

toiling a long time without success पर्यादिन् TS,

excessive toiling

कतिवाहनम्.

t. after final emancipation

श्रेयःपरिश्रमः

BhP.

toils

n

वागुरा

MBh, Kāv, etc.

toilsome adj तबे हटेय MW .

(esp.) following a toilsome business शिपु / f(अ)

or इ) W.

token n I लक्षणम् - (ifc f अ) Mn, MBh, etc,

लक्ष्मण n AV, etc, लक्षः लक्षम् RV 2.12.4,

etc लक्ष्मणम् MBh, R, etc (often v.l. लक्षण) —

लक्ष्मणम् Kālid, BhP, लक्ष्मी (ifc mfn (ई)) RV

10.71.2, Nir 4.10 — लिङ्गम् (once लिङ्गः : NaisUp,

ifc f अ० ३ only in विष्णुसंहिता) Up, MBh, etc —

व्याख्यानम् R, ĀpŚr, Kathās, etc — संज्ञा (ifc f अ० ३)

MBh, Kāv, etc — मुद्रा Kāv, Pur, Rājat — पदम् f

Jātak पदम् (rarely पदः) MBh, ~~MBh~~ Kathās,

Pur पदम् L.

any mysterious token used as a charm रक्षित BhP,

Suśr any t. लक्षणम् (only L) any t. ~~लक्षणम्~~ serving

as a proof for आभिज्ञानम् (loc or प्राति) R furnished

with tokens of recognition साभिज्ञानयुत mfn Pāncad a

royal t. राजलक्षणेभ्यः Daś , राजलक्ष्मण n Pāncat

राजलक्ष्मिभ्यः I a secondary t. अनुव्यञ्जनम् Buddh serv-

ing as a t. लक्षणा mfn PārGr a t. of divine

attributes impressed upon the body मुद्रा a t. of re-

cognition प्रज्ञानम् AV, MBh, R, etc a t. of remem-

brance

अभिज्ञानम् ~~अभिज्ञानम्~~ शेषः, शेषम्

Daś.

११

to the best of one's ~~understanding~~ understanding शावत

सत्त्वम् ind BhP.

to the last शावदनाम् ind BhP, शावदनाम्

ind Grihyas.

a sukti or weight of four tolas

३५४ गमका

.

told adj I कथित

Mn 7.157 — २०५११

W,

३५१२०५११

KātyŚr, etc, ०५१२०५११

ŚBr, etc — निर्वादिता

MBh, R, Kathās, etc — शंसित

Pāncat — ३५१२०५११ R,

Kir, BhP, Ragh

— सं सूचित

MW

— ३५१११

Mn, BhP,

Var, Pāṇ

— ३५११११११

Hariv

— ०५११११

VS, etc,

समाहृत BhP - निगदित MBh, etc - यथात Sāh

accurately told निर्धारित Śamk as t. यथात

f(फ्रा) Kauś, Mn, etc , यथात RPrāt, Mn, etc

t. in two ways द्विरुत W to be t. कथनाय MBh,

BhP, etc , करधायितव्य , कथय R , प्रारब्धातव्य

Mn 11.17, MBh , प्रारब्धातव्य MBh, Yājñ, 3.43, etc ,

प्रारब्धातव्य W , कथय (with acc of thing) MBh,

Kāv, etc , कथय Up, Mn, MBh, etc , प्रारब्धातव्य

W , उपनिषातव्य , निदेश्य MW , मपनीय

Sarvad to be t. about यि २२ KātyŚr to be t. to

व्याप्तव्य (loc) MBh , निगाद्य द्वितीय (loc) Naish

caused to be t. प्रस्तावित मालति Malatim.

without telling ३१-११२०२१२ ind Mn 8.224.

tolerable adj सह्य

MBh, R, etc — विषह्य

MBh, R — शम f(३१) (gana पचादि) Śak, Pañ-

cat — इष-मल, इष-मषण L — विलक्ष्य

Kathās.

tolerableness n विमर्शयत् Rājat.

tolerably numerous उपबृ mf n Kās' on Pāṇ

tolerant of friends

मित्रसाह

mf n MBh

weak, i.e.tolerant

मित्र

mf (५/) n MBh.

tolerate vb सह

cl 1 सहति

(Ved and ep. also

सहति

and exceptionally

साहति

) MBh, Kāv, etc

समुद्रह समुद्रहाति, समुद्रहते

MBh, R, Kathās

सम्यसह सम्यसहाति

MBh, उपनिषद् Sāh —

पत्नीक्ष् पत्नीक्षते

(acc) Mn 9.77.

tolerated adj

सि

MBh, Kāv, etc —

उपमायत

not tolerating

असहमान mfn ŚBr 12, etc ,

असहमान

mfn Mudr.

not toleratingअसहनम्Sāh, असहमानmfn

Mudr

, असहवम्Sāh (in dram.) t. offences ifuseful for one's aimsहोदानः

Sāh 6.107.

toll vb (~~to~~ a bell)उद्धृष उद्धृषति

toll n अरः

Mn, Yājñ, MBh, etc, अरः

Pāṇ 6.3.10, अरः, अरान — अरानः, अरानः (ifc)

f अरः) Gaut, Āpast, Mn, etc — अरः — अरानः L

'an object of toll' अरानः receiving a t.

अरानः, अरानः mfn MW relating to tolls

अरानः mf(अरः) n W, अरानः mfn Pat on Pāṇ 4.1.

104, Vārtt 13 . river toll अरः L a superinten-

dent of tolls अरानः W, अरानः Yājñ the t.

raised from a town निरा: Pāṇ 4.3.75, Sch with-

out paying t. निरा ind Divyāv.

tolled (as bell) adj निरा Rājat.

toll house श्रीमन् २४११२ Mn, Yājñ.

tomb n मृत्पिण्ड . Buddh

a tomb of a saint समाधि m W, RTL 261.

the tree Terminalia Alata tomentosa

अजोतः

~~%%%~~

tomorrow

I

द्वः

ind

RV, etc

— द्वः चाल

m loc

MBh,

++

द्वस्तानम्

Mn, MBh, etc

—

कल्प, कल्पम्

ind

MBh, Nal 24.14, R, BhP

— चालि

ind

W

— उत्तरद्युः

ind

TS, Pāṇ

— परद्युवि

ind

Naish,

परद्युः

ind

W

—

पार

ind

AV, etc.

the affairs of tomorrow स्वाभावः m pl KathUp

the day after t. अपरश्वः ind Gobh the enduring

till t. शावस्तिकत्वम् Bhatt from t. onwards स्वः प्रभृति

ind having a happy t. सुख mf Pān 5.4.

120 lasting till t. शावस्तिक mf (ई) n Pān 4.3.15 ,

शावस्तिकत्वम् Bhatt not for t. अश्वस्तान mf (ई)

n PBr, Yājñ 1.128, MBh, अश्वस्तान् mf Mn 4.7 not

provided for t. अश्वस्तान mf (ई) n PBr, Yājñ 1.128,

अथर्ववेदनिघण्टु
 MBh, श्वो भावः mfn Mn 4.7 occurrences of t. श्वो भावः

m pl KathUp occurring t. शिव mfn L t. state

of affairs श्वो भावः KātyŚr t.'s Stotriya श्वः स्तोत्रियः

AitBr t.'s time श्वः कालः what may happen t. श्वो भावः

(MBh, R) श्वो भावः ~~श्वो भावः~~ (Gaut) mfn.

tone n I लीनः

MBh 2.133 & 391, 13.3888,

Kum 1.8 — स्वारः : RPrāt — एवानि m AV, etc, एवानः

Rājat, Kathās — शब्दः (also शब्दम् in DhyānabUp, ifc f

शब्दः).

II धामनः n RV, VS (in music) पिण्डः —

विरिष्यः ' Śis 11.41.

able to distinguish the difference of the tones of a

lute श्रुतिशीलः mfn R, Sch, तन्त्राणां विभाजनं शीलः

'accumulated tone' (the tone occurring in a series of unacc-

ented syllables following a Svarita) प्रोचतस्वर TPrāt

any t. नादः Prāt, R, etc, शब्द L ascending

and descending (applied to a t.) संचारिन् mfn Saṃgīt

difference of musical tones स्वरभेदः Inscr differ-

ence of tone व्युत्पत्ति f VarBrS familiar with differ-

ent kinds or of origin of quarter tones श्रुतिजातिविशारद

mfn Yājñ 3.115 harmonious tone (व्युत्पत्तिः) L having

a similar t. समस्वर mfn RPrāt the having four

tones of utterance चतुर्थमम् TPrāt having the four-

th tone चतुर्थस्वरः SamhUp 2.5 having the low t.

(as a vowel) -यस्व mfn RPrāt having the same t.

समस्वर mfn RPrāt a high t. उदात्तः RPrāt,

APrāt, Pāṇ, etc (in music.) a deep natural t. गमकम्

PSarV (in music) the final t. -यसः a low and pleas-

ing t. कलह्वानि m L a low and sweet t. कलित

Bālar a low pleasing t. १/०५०५: L a low sweet t.

कलरवः Bhartr̥ a l. % t. कल खाताः, कल धाताम्

L the middle t. (in speech) ०५/२०५/२०२. ĀsvŚr the

neutral accentless t. (१०५४/१११) f a number of tones

१/१५: Pāncat 5.३३, Mār̥kP 23.52 a peculiar tone
distress, fear or grief.
~~distress or fear~~

resulting from anger, १०५/०५ f Up 1.1, Sch a peculiar

t. resulting from distress

f Up 1.1, Sch a

peculiar t. resulting from fear

f Up 1.1, \$

~~Sāh~~ a peculiar t. resulting from grief ~~— r Up~~

1.1, ~~Sāh~~ a pleasing t. मममममम: L a quarter t.

मममम f Yājñ, Śis, Pañcar the right t. मममममम

Śiksh sameness of t. (मममममम) ŚāṅkhŚr the state

of having the high t. मममममम t. in recitation etc.

(either high or low) मममम: (ifc f मममम) Prāt, ŚrS, -

Samgīt, MBh, etc the t. of any musical instrument मममम.

L % 't. of exposition' (the middle tone (in speech))

व्याख्यास्वरः ĀsvŚr t. of utterance यमः Prāt

'two tones' (circumflase) द्वियम TPrāt the whole

circle of the quarter tones श्रुतिमण्डलम् Śis 1.10

with seven t. सप्तयम mfn RPrāt.

tongs n अङ्गुलवक्ष्यम् Nīlak (saṃdanśa) —

चिबुक (m or n) Grihyas 1.85.

a kind of tongs used for lifting a kettle from the

fire परिशिष्टः ŚBr a pair of t. संदिशः L, संदेशः

, धृष्टि m Tār, KātyŚr , सुचुरी L , संदेशः

AV, Br, Pur, Suśr, संदेशकः , संदेशिका Daś, Amar

, अङ्गुलवक्ष्यम् Veṇīs , अङ्गुलकः Daś small t.

संदेशकः , संदेशिका Daś, Amar.

tongue n I जिह्वा ifc (जिह्वा) Mh 3.16137,

Heat 1.7.279 — रसनेन्द्रियम् Suśr (as the organ of

taste) रसः (ifc रसा) Bhp, सरसिका L — रसा L

— रसा L, रसना, रसशम्, रसज्ञा Kāv,

Bhp, रसाला L, रसमातृ f, रसमातृका L

~~रसाला~~ L — ययला L .

II चाकु f L (esp. of Agni, 7 are named RV 1.5)

58.7) — जुहू f RV — भूमि f L — मन्द्राजनी RV

9.69.2 (Naigh 1.11) - गुरुव चोरी L - रशाना L - लालना

L - विश्वासा W .

belo ging to the root of the tongue जिह्वा मूलोय mfn

(Pāṇ 4.3.62) Prāt, Pāṇ 8.3.37, Vārtt 1 cutting off ~~the~~ of

the t. जिह्वा ह्रदनम् Āp 2.37.14 deprived of t. विजिह्व

mfn Vishp destitute of t. विजिह्व mfn Vishp a

disease of the t. जिह्वाभयः ŚārngS 7.133 drinking with

the t. जिह्वापः L , (a dog) रसापायिन m L expan-

sion of the t. (defect in pronunciation) जिह्यायानम्

RPrāt 14.7 ~~a foreign t.~~

L foulness of the

t. कुलुपम् L (v.l. कुलुपम्) the fur of the t.

जिह्यामूलम् L, जिह्यायः Gal 'having a black t.'

(N. of a Yaksha) कालाजिह्वः Kathās 70.35 'having Agni

for t.' (consuming the sacrifice through Agni) ज्ञेयजिह्वः

mfn RV 'having a (greedy) t.' (N. of a man) जिह्वीवः

m ŚBr 14.9.4.33 having a long t. (one of the 32 signs

of perfection of a Buddha)

यत्त
दीर्घाजिह्वा

Dharmas 83

the having a thin t. (one of the 80 minor marks of a Buddha)

तनुजिह्वा

Dharmas 84

having the t. ~~for~~ for teeth

रत्नारत्नः

L

'licking with the t.' (a dog) जिह्वाल्लिङ्गः

L lolling the t. ललाजिह्व mf(३५१) n Kathās, Hear

the lolling the t. to and fro. ललानम् MarkP a long

t. जिह्वाल्लता Hear 5.488, 8 lying on the t. जिह्व

mfu Suparn 17.1, Bālar 1.14 moving the t. to and fro

लल १५५१ (४) mfn Kathās, He-t one १/३ of the seven १/३१५५

tongues and nine Samidhs of Agni क राली MundUp,

Grihyas perceptible by the t. रासन mfn Pāṇ 4.2.92

, Sch relating to the t. ११/४ mfn Suparn 27.1,

Bālar 1.14 , रासन mfn Pāṇ 4.2.92, Sch the

root of the t. जिह्वामूलम् AV 1.34.2, Prāt, Śikshā, Pāṇ

4.3.62 stiffness of the t. जिह्वास्तम्भः ŚārngS 7.105

the surface of the t. जिह्वातलम् Suśr 2.16.36 (last-

ing with the t.' (licking) जिह्वास्वाद. L the ~~the t. as~~

tip of the t. जिह्वाग्रम् VPrāt, Suśr, Hit the t. as

organ of taste रसना MaitrUp, MBh, etc the t.

as organ of taste रसनम् Tarkas 't. cleaning'

(recitation of particular mystical syllables) जिह्वा शौचनम्
जिह्वा शौचनम्

Tantr t. mouthed (Agni) जुहोस्व mfn RV 1.12.6

the t. of Agni जिह्वा RV 3.20.2, VS 17.79, MundUp 1.

2.4 t. of fire अग्निजिह्वा AV, MundUp t. of Agni

जिह्वा

RV 3.20.2, VS 17.79, MundUp 1.2.4 too

treat flattening of the t. (~~1839~~ defect in pronunciation)

जिह्वायाम

RPrāt 14.7 uttered from the root of the

t. जिह्वा मूलाय mfn (Pāṇ 4.3.62) Prāt, Pāṇ 8.3.37,

Vārtt 1 'yama's t.' यमजिह्वा Kathās.

to apply the tongue to ज्यालिह * ज्यालिहो

a foreign tongue मलीच्छेताम् ५.

' tongued ' (Agni) जुह्वत् m L .

bright tongued सुजिह् mfn RV double t. (lit and

fir) द्विजिह् mfn AV, MBh, etc , द्वयवादिन mfn

MW , द्विरसन mfn flame t. ज्वालाजिह्वः R 7 long t.

दीर्घजिह् mfn , दीर्घजिह्व्य mfn RV 9.101.1 , (said of

Siva) महाजिह्व mfn Bh , (a serpent) दीर्घरसनः

L red t. रक्ताजिह्व mfn , (a fox) दीप्ताजिह्वा L

seven t. सप्तजिह्व mfn MBh , सप्तरश्मि mfn RV, AV .

tongueless adj निजिह् MBh, म इजिह्,

(N. of a Rāshasi) इजिह्का, विजिह् Vishn,

म इजिह्क Hir, विजिह्क Hir 1.15.5, निजिह्क.

tonic n दीपनम् Susr — रुचिष्य mfn Susr,

मरुच्य mf (म) n Susr, Bhpr, रुच्य mfn - हिउरः,

हिउरः L, रुच्य .

a kind of tonic रुच्यम्, रुच्यम् W relating

to t. medicines दीपनीय mfn a t. medicine इजिह्क

37990

L .

to be treated with tonics

२-५१५५१५

mfn Susr .

a particular disease of the throat (inflammation of

the throat and enlargement of the tonsils) गला इ. रः

swelling of the t.

८५४२५५१

Susr .

tonsure n मण्डनम् MBh, Kāv, etc, मौण्डयम् Mn,

MBh, etc - युडाक्षणम् .

a boy on whom the ceremony of tonsure has been performed

rmcd युडाक्षः Mn 5.58 & 67 the ceremony of t. (one of

the purificatory rites performed on a child in the first or

third year) युडाक्षणम् Kaus', Gobh, PārGr, Gṛihyās,

BhavP, PSarv, Smṛitit 3 , (one of the 12 purificatory

rites performed on a child in the 1st or 3rd year) युडाक्षम्

n Gobh, ŚankhGr Mn 2.35 one on whom t. has been performed

निवृत्त यूजक n 5.67 one whose t. has been performed

वृत्त यूजक

वृत्त यूज mfm Rash 3.28, केरात्मिक relating to

अश्विनी

the ceremony of final t. वृत्त mfm relating to t.

वृत्त

युजोपनयनानि

युजोपनयनानि mfm W t. an initiation यौलम n pl

यौलम

Rash 1.8047 the t. ceremony यौलम AsvGr 1.17.1, Nars 1

13, 22, Sudradh , यौलम n AsvGr 1.4.1 , यौलम

(ifc) Rash 3.28 .

tonsured adj वृत्तयुक्त Ragh 3.28, वृत्तयुक्त C .

too अतीव ind .

not too अनीति , नीति an allegation proving t.

much (one of the hetvābhasas) सव्यभिचार Nyāyas Sar-

vad having a ~~xx~~ limb t. few or t. many हीनातिरिक्तगात्र

mfn in , हीनातिरिक्ताङ्गः mfn हीनातिरिक्ताङ्गी Yājñ having nei-

ther t. few nor t. many limbs अथ-युनातिरहः mfn AsvGr

having t. few or t. many limbs अनाधिकः mf (इ) n VarBr

having t. much hair अधुरा mfn Kull neither t.

cold nor t. warm नातिशीतः mfn Ragh one who has

received t. little or t. much at the division of an

inheritance अथुनाधिकविभक्त mfn Yājñ taking t. much prof-

it out of anything विदाहः Br a t. general middle

term (as fire to prove smoke) अत्यभिचारः Nyāyas,

Sarva t. hard अतिव्यथ mfn t. much अतिवहः

mfn MaitrS .

to do too much अतिरिच्य caus अतिरिचयति 'SBr,

etc to have t. much of विरण्श विरण्शत (instr)

R ,AV .

tool n भाण्डम् (ifc f271) kn, wh, etc - ^{भाण्डाद्यन्त} ~~भाण्ड~~

L .

any tool शस्त्रम् , शस्त्रं a t. cleaner प्रस्त्रभाजः

L , प्रसिद्धावः , प्रसिद्धावकः L a t. used by a blacksmith

कुटिलिका Pan 4.4.18, Kas ' using the t. called

Kutilika (a black smith) कुटिलिकः Kas a woman regar-

ded as the mere t. of a man शत्रुय-गम् Bhartr working

with edge tools कल्पनम् VarBrS .

tooth n I दन्ताक ifc , दत् m RV, AV, VS, SBr.

AsvGr, S.P. often ifc (Pan 5.4.141-145) रदः Kav,

Var, # रदनः Susr — दशनः (दशानम् L) Mn, etc

(ifc f श्ना Mn 3.10, MBh 12, Megh, etc) — देशः L —

ददेशः W — दशः L , देशकः (as growing

twice) द्विजः Susr, Bhartr, var (द्विजम् Bh^o 2.1.31)

(as twice grown) द्विजन्मन् mfnL — जम्भः RV, VS

11.79 (da) 15.15, AT 3.27.1-6 — जम्भ्यः VS 11.78, SBr

11.4.1.5 — दाहिका L, # दाहकः — असकृद्भवः VarBrS

- छेदरः W - रवादनः L - संरवादकः Pat, Sch -

भुरवरवरः L - वक्त्राश्रुतः L - भुरवजः W - वक्त्राजः L -

राचकः, राचकम् Susr - हान् m L (v.l.) हालु .

II केजः, कुजम् L - स्वरु m L - फटा L

- भल्लकः L - हालु m Un 1.1, Sch .

a back tooth दन्तशिरा L , माढि f only L , माढी

the cavity of a t. सुदमम् Vishn. a cow's t. जादन्तः

Susr a double t. माढि f only L , माढी front t.

राजदन्तः Maish a goo t. सुदन्तः a handsome t.

मुदत m BhP having a little t. growing over the

two front teeth ≠ श्यावदन्त F (AV, TS, TBr, etc)

श्यावदन्त (Kāth, Mār̥kP) श्यावदन्ता (Mn, Yājñ, Susr,

SarṅgS) mfn large t. दाढा L, दंष्ट्रा , दंष्ट्रः

RV 2.13.4, 10.87.3, AV, etc, दंष्ट्रा (ḡ अजादि & Pān

3.2.182) Śiksh, MBh, etc , राक्षसी L a molar t. चर्वणा

Gal v.l. for चर्मणा L the point of a t. दशनाशिरस्

Gīt a principal t. राजदन्ताः Naish the socket of a t.

वस्वः VS, Kāth , सूक्ष्मन् Vishn ' t. abode ' (the

mouth) देन्तासद्वयम् m Gal t. against t. देन्तादेन्ति

mfn MBh 7.2377 t. cleaner ' (a small peice of wood)

देन्तापवनम् Car 1.5, Susr 4.24 ' t. coloured ' (brilliant)

देन्तावर्ण mfn MBh 8.63.11 t. cover ' (a lip) देन्ताच्छेदः

(Kas on Pan 3.3.118 & 6.4.96) Bhartr, Ritus, etc देन्ता

covering ' (a lip) देन्ताच्छेदः MBh, Kāv, etc , (a lip)

देन्ताच्छेदः Viddh a t. growing over another t. वेद्यन्ति

Susr t. hole देन्तालूरवला Car 4.7.1 , वेद्य Susr

the top of a t. देन्ताग्रम् VPrat 1.81 Yama's t. यमदंष्ट्रा MBh.

